

**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ФИСКАЛНИ САВЈЕТ**

**ГЛОБАЛНИ ОКВИР ФИСКАЛНОГ БИЛАНСА И
ПОЛИТИКА
У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ
2015 – 2017. ГОДИНА**

Јул, 2014. године

Садржај

РЕЗИМЕ	2
УВОД	3
1. МАКРОЕКОНОМСКИ ПОКАЗАТЕЉИ И ПРОЈЕКЦИЈЕ ЗА ПЕРИОД 2013-2017. ГОДИНА	4
РЕАЛНИ СЕКТОР	4
ИНДУСТРИЈСКА ПРОИЗВОДЊА	5
ТРЖИШТЕ РАДА	8
ЦИЈЕНЕ	10
МОНЕТАРНИ СЕКТОР	11
ПРОЦЈЕНА РАСТА КРЕДИТА И ДЕПОЗИТА	13
ПЛАТНИ БИЛАНС	14
СПОЉНИ СЕКТОР	14
СТРАНА ДИРЕКТНА УЛАГАЊА	17
2. ПРОЈЕКЦИЈЕ ПРИХОДА ОД ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА ЗА ПЕРИОД 2014-2017. ГОДИНА	21
ПРОЈЕКЦИЈЕ ПРИХОДА ОД ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА	21
РАСПОДЈЕЛА ПРИХОДА ОД ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА	31
3. ФИСКАЛНИ ЦИЉЕВИ И ФИСКАЛНЕ ПОЛИТИКЕ У БИХ.....	31
НИВО И СТРУКТУРА ЈАВНЕ ПОТРОШЊЕ.....	32
ТАБЕЛАРНИ ПРЕГЛЕД ОКВИРА БУЏЕТА.....	32
ГОРЊЕ ГРАНИЦЕ ЗАДУЖЕЊА БУЏЕТА	37

РЕЗИМЕ

На основу анализе макроекономских кретања у БиХ у претходном периоду, као и сагледавања утицаја кључних унутрашњих и спољних фактора од којих зависи развој, предвиђа се да ће реална стопа раста БДП-а у 2015. години износити 3,2%, односно 4,1% у 2016. години и 4,6% у 2017. години.

Очекивани економски раст еуро зоне и неких од важнијих економских партнера из ближег окружења би требали бити главни носиоци јачања БиХ економског раста у 2014. и 2015. години. Поред тога, економски раст у окружењу би могао побољшати трендове како текућих тако и капиталних новчаних прилива из иностранства.

Пројекције прихода од индиректних пореза у БиХ за период 2015-2017. година показују да ће ови приходи у 2015. години у нето износу за расподјелу износити 4.962,9 милиона КМ, тј. да ће се повећати за 2,1% у односу на 2014. годину. У 2016. години предвиђа се раст прихода од индиректних пореза по стопи од 1,8%, а у 2017. години даљни раст од 1,6%.

У складу с наведеним кретањима прихода, уважавајући нужност смањења укупне јавне потрошње у БиХ, те сагледавајући потребе и надлежности свих институција у БиХ, предвиђени износ средстава за финансирање институција БиХ, а који потичу из прихода од индиректних пореза за 2015. годину је 750 милиона КМ. Преостали износ прихода од индиректних пореза у 2015. години дијелиће се у складу с важећим законским рјешењима.

Фискални циљ у БиХ за 2015. годину је континуирано смањење примарног дефицита, исказаног у складу са Законом о Фискалном савјету у БиХ, као разлика између текућих прихода и текућих расхода коригован за износ нето камате, који је у 2015. години планиран у износу од 324,8 мил. КМ или 1,1% пројектованог БДП-а за 2015. годину.

Ниво јавне потрошње као удио у БДП у периоду 2015-2017. година треба смањивати са циљем да иста консолидовано на нивоу БиХ буде испод 40% БДП.

Горње границе задужења буџета у 2015. години, исказане као износ потребан за сервисирање укупних дугова или проценат од БДП-а, у зависности од законског рјешења, предвиђају се у оквирима који прописују закони којима је регулисано задуживање за сваки од нивоa власти.

УВОД

Документ Глобални оквир фискалног биланса и политика у Босни и Херцеговини за период 2015-2017. година израђен је на основу Закона о Фискалном савјету у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ“, број: 63/08), којим је дефинисан садржај документа. С тим у вези, документ садржи све потребне елементе који су носиоцима фискалне политике у Босни и Херцеговини неопходни за израду њихових докумената оквирног буџета за период 2015-2017. година, као и годишњег буџета за 2015. годину. Ти елементи су: фискални циљеви дефинисани као примарни фискални биланс (примарни суфицит или примарни дефицит), пројекције укупних индиректних пореза засноване на макроекономским пројекцијама и њихова расподјела за наредну фискалну годину, као и горње границе задужења буџета институција БиХ, Федерације БиХ, Републике Српске и Брчко Дистрикта.

Наведени елементи, чије усаглашавање представља основну претпоставку за буџетско планирање носиоца фискалних политика у БиХ, чине суштину фискалне координације у БиХ. Без усаглашавања истих није могућа координација фискалних политика и очување фискалне стабилности како појединих фискалних суверенитета тако и Босне и Херцеговине као цјелине.

Прво поглавље документа односи се на анализу и трендове макроекономских кретања у БиХ. У овом дијелу дате су пројекције основних макроекономских индикатора, с посебним фокусом на оне макроекономске величине које непосредно утичу на елементе фискалне политике, прије свега на висину јавних прихода.

У другом дијелу извршена је анализа висине и структуре прихода од индиректних пореза и дате пројекције ових прихода за наредне три године. Такође, дате су основне препоруке за дефинисање политика у области индиректног опорезивања. Како се ови приходи дијеле између више фискалних субјеката у БиХ, у овом дијелу дати су и елементи расподјеле прихода од индиректних пореза, полазећи од постојећих прописа који регулишу ову област у БиХ.

Трећи дио документа односи се на фискалне циљеве буџета институција БиХ, Федерације БиХ, Републике Српске и Брчко Дистрикта БиХ. Овдје су такође обрађени и основни елементи фискалних политика које би било пожељно координисати, као што су: ниво јавне потрошње и политика јавног задуживања.

1. МАКРОЕКОНОМСКИ ПОКАЗАТЕЉИ И ПРОЈЕКЦИЈЕ ЗА ПЕРИОД 2013-2017. ГОДИНА

У наредној табели дате су процјена и пројекције макроекономских показатеља БиХ за период 2013-2017. година, које су полазна основа за пројекције укупних индиректних пореза.

Табела 1.1: Макроекономски показатељи за период 2012-2017. година

Индикатор	Званични подаци	Пројекције				
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Номинални БДП у мил. КМ	27.199	28.204	29.289	30.889	32.664	34.798
Номинални раст у %	1,6%	3,7%	3,8%	5,5%	5,7%	6,5%
БДП дефлатор (претходна година = 100)	102,5	102,5	102,0	102,2	101,6	101,9
Реални БДП у мил КМ (претходна година = 100)	26.528	27.507	28.714	30.215	32.161	34.154
Реални раст у %	-0,9%	1,2%	1,8%	3,2%	4,1%	4,6%
Инфлација мјерена индексом потрошачких цијена у %	2,10%	-0,10%	0,4%	1,1%	1,0%	1,2%
Потрошња у мил КМ	28.624	28.835	29.584	30.453	31.483	32.612
Владина потрошња у мил КМ	6.016	6.151	6.350	6.547	6.789	6.993
Приватна потрошња у мил КМ	22.608	22.685	23.235	23.907	24.694	25.620
Инвестиције у мил КМ	4.953	4.947	5.421	5.900	6.437	7.167
Владине инвестиције у мил КМ	772	949	1.138	1.309	1.545	1.807
Приватне инвестиције у мил КМ	4.032	3.969	4.223	4.502	4.874	5.396
Национална бруто штедња у % БДП-а	9,0%	11,5%	12,4%	14,3%	15,3%	16,8%
Биланс текућег рачуна у мил КМ	-2.503	-1.710	-1.778	-1.497	-1.429	-1.330
Биланс текућег рачуна у % БДП-а	-9,2%	-6,1%	-6,1%	-4,8%	-4,4%	-3,8%
Номинални раст увоза у %	-0,2%	-2,0%	3,9%	3,0%	3,7%	3,5%
Номинални раст извоза у %	-1,9%	5,7%	4,9%	7,8%	8,0%	7,9%

Извор: Процјене Дирекције за економско планирање БиХ (ДЕП БиХ)

РЕАЛНИ СЕКТОР

Недавна економска дешавања

Након реалног пада (од 0,9%) у 2012. години, бх. економија је према процјени ДЕП-а остварила скроман реални раст од 1,2% 2013. године. Овај раст је био ношен прије свега растом извоза (5,7%) и индустријске производње (5,3%), док домаћа тражња биљежи незнатно повећање уз пад увоза (2,0%). Опоравак производње електричне енергије након проблема у претходној години је био главни фактор раста робног извоза. Ово је заједно с растом извоза у прерађивачкој индустрији понајвише довело до номиналног годишњег смањења спољнотрговинског дефицита.

У исто вријеме, приватна и јавна потрошња биљеже тек незнатан реални раст праћен скромним повећањем инвестиција прије свега у домену јавних радова. Стагнација приватне потрошње је била резултат благог смањења расположивог дохотка грађана, док је јавна потрошња била ограничена благим смањењем јавних прихода у 2013. години. Стагнација броја запослених, просјечне плате и социјалних давања државе, те смањење новчаних прилива грађана из иностранства су онемогућили раст приватне потрошње.

Јавни радови су били главни извор раста инвестиција у 2013. години и то упркос паду приватних инвестиција. Активирање раније одобрених средстава, те потписивање стендбај-аранжмана с ММФ-ом су отворили врата повољном иностраном кредитирању (од стране међународних институционалних кредитора) изградње друмске инфраструктуре прије свега у ФБиХ, чиме је више него неутрализован пад приватних инвестиција.

Раст 2014-2015. година

Очекивани економски раст еуро зоне и неких од важнијих економских партнера из ближег окружења би требали бити главни носиоци јачања бх. економског раста у 2014. и 2015. години. Ово би требало и више него компензовати одсуство снажног доприноса расту од стране производње и извоза електричне енергије из 2013. години када је дошло до нормализације система након великих проблема у претходној години. Након благог пада у 2013., у зимским пројекцијама ДГ ЕЦФИН-а се очекује скроман реални раст еуро зоне од 1,1% у 2014., те нешто јача стопа од 1,8% 2015. године. При томе, у Њемачкој и Аустрији се 2014. очекује раст од 1,5-1,8%, што је вишеструко више у односу на 2013. Након тога се очекује даље благо јачање раста и у 2015. години. У исто вријеме, Италија би након пада од 1,9% у 2013. требала забиљежити скроман раст од 0,6% у 2014. години, који би требао бити удвостручен већ 2015. године. Слично томе, реални пад у Хрватској од 0,7% из 2013. могао бити претворен у благи раст (од 0,5%) наредне године. Ова стопа би такође требала бити више него удвостручена 2014. године. Од важнијих земаља из окружења Словенија је једина земља која би требала задржати негативан економски раст (0,1%) у 2014, након чега се очекује повећање од 1,3% у наредној години.

Упркос елементарним непогодама које су погодиле територију Босне и Херцеговине, напријед наведено би требало довести до јачања извоза и индустријске производње, чиме би вишегодишњи негативан тренд броја запослених могао бити коначно заустављен и благо преокренут. Поред тога, економски раст у окружењу би могао побољшати трендове како текућих тако и капиталних новчаних прилива из иностранства.

Очекује се да би поменути фактори требали довести до постепеног јачања економског раста који би могао износити 1,8% у 2014., те 3,2% у 2015. години. Овај раст би требао прије свега бити ношен растом извоза (4,9% у 2014. години и 7,8% у 2015. години), те постепеним јачањем приватне потрошње и инвестиција. С друге стране, јачање домаће тражње би требало довести до повећања раста увоза, те повећања спољнотрговинског дефицита у 2014. години.

Раст 2016-2017. година

Очекивано постепено јачање економског раста у еуро зони и непосредном окружењу би требало довести до даљег такође постепеног јачања бх. економског раста који би у 2016. требао износити 4,1%, односно 4,6% 2017. године. Наиме, даље побољшање ситуације у окружењу би требало донијети већу извозну тражњу и јачање иностраних прилива новца. То би требало довести до постепеног јачања бх. економског раста прије свега кроз даље јачање извоза, те приватне потрошње и инвестиција.

Ризици

С обзиром да главне претпоставке пројекција економског раста долазе из спољног сектора, ту се управо налазе и главни ризици њиховог остварења. Наиме, слабији економски раст у окружењу или евентуалне рецесије у будућности би могли поново значајно угрозити бх. економски раст.

ИНДУСТРИЈСКА ПРОИЗВОДЊА

Преглед индустријске производње у БиХ током 2013. године

Кретање индустријске производње у Босни и Херцеговини одређено је узајамним дјеловањем низа унутрашњих и спољних фактора. У претходних неколико година промјене домаће тражње биле су мање значајне и одражавале су се понајвише кроз енергетски сектор, рударство и веома мали дио прерађивачке индустрије, док су дешавања на извозним тржиштима имала примарну улогу и практички у потпуности одређивале кретање индустријске производње у БиХ. Међутим, подаци БХАС-а за 2013. годину дају нешто другачију слику када је у питању индустријска производња у БиХ. Наиме, према подацима БХАС-а за 2013. годину, Босна и Херцеговина је за разлику од главних трговинских партнера забиљежила изненађујуће висок раст физичког обима индустријске производње од 5,3% у односу на претходну годину.¹ Међутим ова релативно висока стопа раста индустријске производње у односу на остале земље у окружењу остварена је углавном захваљујући ниској основици из претходне године, те изразито повољним временским приликама и благом повећању извоза током 2013. године.

Потребно је такође истаћи да ово статистичко повећање физичког обима индустријске производње у БиХ током 2013. године није резултовало повећањем броја запослених. Најзначајнији допринос укупном расту индустријске производње остварен је у прерађивачкој индустрији и сектору за производњу електричне енергије који су у односу на исти период претходне године остварили повећање производње од 5,8%, односно 9,8%. Овдје посебно треба истакнути допринос сектора за производњу електричне енергије који је захваљујући повољним временским приликама остварио завидан ниво производње и извоза, што је у коначници било кључно за остварени раст индустријске производње на крају године. С друге стране, сектор рударства пословао је испод прошлогодишњег нивоа и забиљежио пад производње од 4% у односу на претходну годину.

Претпоставке индустријске производње за 2014. годину

Последње расположиве пројекције ДГ ЕЦФИН-а и прелиминарни подаци за 2014. годину наговјештавају побољшање економских активности и јачање економског раста у земљама ЕУ у односу на претходну годину.² Посебно се истиче корпоративни сектор који би у условима оснажене извозне тражње из остатка свијета требао побољшати ниво производње у односу на претходну годину. Одређени краткорочни индикатори већ указују да је процес економског опоравка присутан у земљама ЕУ. Тако је индустријска производња у ЕУ28, према расположивим подацима Еуростата, за први квартал 2014. године повећана за 1,5% у односу на исти период претходне године, а охрабрује и чињеница да је Њемачка као главни трговински партнер БиХ у истом временском периоду остварила раст индустријске производње од 3,2%.³

Потребно је такође истаћи да је након трогодишњег слабљења на тржишту рада у фебруару 2014. године по први пут регистровано благо повећање броја запослених те да је ПМИ (*Пурцхасинг Манагер`с Индекс*) као главни индикатор услова пословања на нивоу од 53,2%.⁴ Очекивало се да би ово побољшање у ЕУ требало имати позитиван утицај како на све државе региона тако и на Босну и Херцеговину. Међутим, поплаве које су средином маја захватиле Босну и Херцеговину у великој мјери угрозиле су тренд опоравка индустријске производње из прошле године. Новонастале околности у Босни и Херцеговини условиле су смањење процјене раста физичког обима индустријске производње за 2014. годину на око 2,5% у односу на претходну годину.⁵ Иако званични подаци о процјенама штета још увијек нису доступни, евидентно је да ће најтеже бити погођена бх.

1

Агенција за Статистику БиХ, „Индекс обима индустријске производње у Босни и Херцеговини за децембар 2013. године“, Сарајево, 25.1.2014.године. Напомена: Агенција за статистику БиХ у мају 2014. година извршила је прерачунавање и ревизију историјских података па је тако и годишња стопа раста индустријске производње у 2013. години с претходних 6,7% ревидирана на 5,3%.

² European Commission, Directorate –General for Economic and Financial Affairs, “European Economic Forecast”, 15. February 2014

³ Eurostat, News release euroindicators, „industrial production in EU for January 2014“. 38/2014, 12 March 2014.

⁴ European Commission, Directorate –General for Enterprise and Industry, “Industrial Policy Indicators and Analysis“, 15. February 2014

5

прерађивачка индустрија која чини 2/3 укупне индустријске производње. Велики број привредних субјеката који послују у оквиру прерађивачке индустрије, поред већ традиционалних проблема и економске кризе, током ове године додатно ће бити изложен посљедицама поплава. Међутим, и поред претрпљених штета од поплава доста повољнији амбијент прије свега у ЕУ те најављене мјере надлежних институција требали би омогућити позитиван раст производње у прерађивачкој индустрији. Осим извозно оријентисаних грана прерађивачке индустрије, очекује се повећање производње и осталих грана чије кретање је детерминисано домаћом тражњом. Ово се посебно односи на оне индустријске гране које су везане за грађевински сектор у БиХ (производња грађевинског материјала и готових металних производа). С друге стране, очекује се да би енергетски сектор (рудници, производња електричне енергије, нафтних деривата и кокса) током 2014. године требао остварити пословне резултате који су нешто испод прошлогодишњег нивоа због израженог базног ефекта. Стопе раста производње у сектору за производњу електричне енергије током 2014. године у великој мјери детерминисаће релативно висока основица из претходне године, као и неизвијесност временских прилика.

Претпоставке индустријске производње за 2015. годину

Током 2015. године очекује се постепени опоравак бх. привреде. Очекује се да би БиХ током године требала у великој мјери санирати штете настале поплавама тако да би и укупни пословни амбијент требао бити доста повољнији у односу на претходну годину. С друге стране, индустријска производња у БиХ која је у великој мјери извозно оријентисана требала би бити потпомогнута позитивним дешавањима у међународном економском окружењу, а посебно се то односи на трговинске партнере из ЕУ.⁶ Тако се, према пројекцијама ДГ ЕЦФИН-а за 2015. годину, у земљама ЕУ очекује наставак тренда позитивног економског раста од око 2% који ће бити потпомогнут и јачањем инвестиција с годишњом стопом раста од око 3,6%.⁷ Опоравак готово свих сектора економије ЕУ позитивно ће се одразити на производне процесе како у ширем региону тако и у Босни и Херцеговини. Повећани ниво извозне тражње резултираће побољшањем производње у свим секторима индустријске производње у БиХ гдје се, према пројекцијама ДЕП-а, очекује годишњи раст производње од око 5%. Индустријске гране које имају високо учешће у структури прерађивачке индустрије у БиХ и углавном су извозно оријентисане (метална индустрија, машинска и аутоиндустрија, дрвна индустрија и производња намјештаја, те хемијска индустрија) требале би додатно искористити свој извозни потенцијал током 2015. године. С друге стране, процес реконструкције поплавлених подручја и наставак инвестиционог циклуса у инфраструктуру током 2015. године требао би резултирати осјетнијим повећањем производње у оним индустријским гранама које су детерминисане домаћом тражњом (производња грађевинског материјала и металних производа).

Током 2015. године очекује се да би енергетски сектор који има веома важну улогу у укупној индустријској производњи и укључује руднике, сектор за производњу електричне енергије те производњу деривата нафте требао остварити повећање производње од око 5%.

Претпоставке индустријске производње за период 2016-2017. године

С обзиром да се потпуни опоравак већине индустрија у ЕУ очекује у периоду 2016-2017. година, извјесно је очекивати да ће ова дешавања омогућити и потпуни опоравак индустријске производње у БиХ. У овом периоду очекује се потпуна консолидација ЕУ тржишта, опоравак приватне потрошње, превазилажење проблема око финансирања предузећа и интензивирање спољнотрговинске размјене између земаља ЕУ. Позитиван допринос индустријској производњи у ЕУ треба очекивати и од мјера које су садржане у документу ЕК *„Цоммуницатион фор а Еуропеан Индустриал*

Пројекција ДЕП-а, јуни 2014. године.

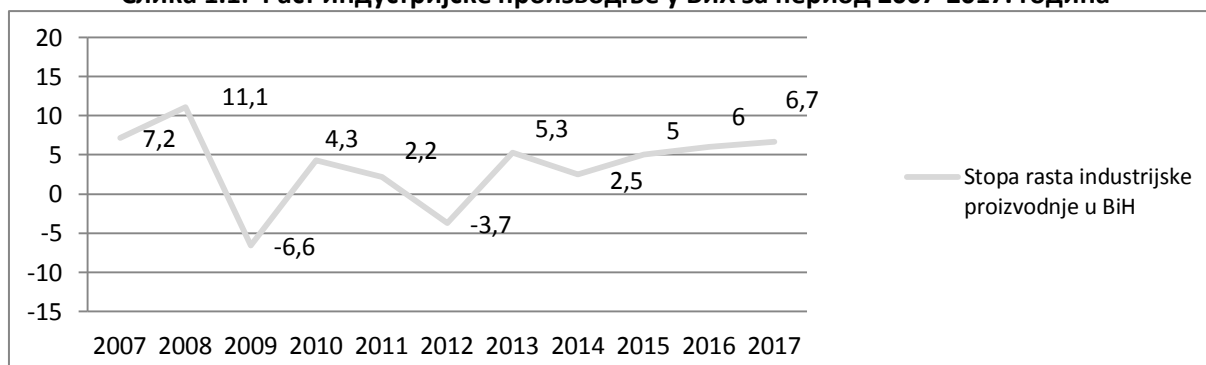
⁶ IMF, World Economic Outlook, „An update of key WEO projections“, 14. January 2014.

⁷ European Commission, Directorate –General for Economic and Financial Affairs, „European Economic Forecast“, 15. February 2014

Ренаисанце“, а тичу се јачања индустријске базе и конкурентности у земљама ЕУ.⁸ Ова позитивна дешавања у непосредном окружењу требала би резултирати повећањем искориштености индустријских капацитета у БиХ. Очекује се да ће ово повећање капацитета резултирати повећањем броја запослених и у коначници, повећањем производње у прерађивачкој индустрији БиХ на ниво предкризног периода када је БиХ остваривала рекордне стопе раста у региону.

Планирана инвестициона улагања у инфраструктуру и енергетику такође би требала значајно допринијети јачању како грађевинског сектора у БиХ тако и оних грана прерађивачке индустрије које су уско везане уз грађевинарство. Такође се очекује да енергетски сектор који је у претходном периоду био један од носилаца индустријске производње настави позитиван тренд раста производње и додатно оснажи индустријску производњу у БиХ наведеном периоду.⁹ Значајан допринос побољшању индустријске производње у БиХ и јачању њене конкурентске позиције требале би дати и конкретне мјере ентитетских влада које су садржане у секторским стратешким документима.¹⁰ Према пројекцијама ДЕП-а, ово би требало резултирати годишњим повећањем бх. индустријске производње од преко 6% у односу на претходну годину.

Слика 1.1: Раст индустријске производње у БиХ за период 2007-2017. година

Извор: БХАС*11 и Пројекције ДЕП-а, јуни 2014. године

Ризици

Потенцијални ризик за наведену ситуацију представља још увијек несигуран економски опоравак у ужем и ширем међународном економском окружењу. Висок ниво интеграције са земљама ЕУ и региона кроз трговинске и финансијске токове практички одређује кретање индустријске производње у БиХ. Евентуално погоршање ситуације на ЕУ тржишту посебно у случају земаља које су главни трговински партнери БиХ представља највећи ризик по опоравак индустријске производње у БиХ.

ТРЖИШТЕ РАДА

Тржиште рада у 2013. години

⁸ Еуропеан Комисион, “Коммуникацион фронт тхе ЕЦ то Тхе Еуропеан Парлиамент, Тхе Цоунсил анд Тхе Еуропеан анд Социал Коммиттее оф тхе Регионс, “ Фор а Еуропеан Индуриал Ренаиссанце”, Брусселс, Фебруару 2014.

⁹ У периоду 2016- 2017. година планирано је пуштање у погон нових производних капацитета у сектору за производњу електричне енергије.

¹⁰ За преглед планираних мјера погледати:

- Федерација Босне и Херцеговине, Федерално министарство енергије, рударства и индустрије, Пречишћени текст акционог плана за реализацију пројекта, “Развој индустријске политике у ФБИХ 2011-2015”, Мостар, децембар 2013.год
- Министарство индустрије, енергетике и рударства РС, “ Секторска стратегија развоја индустрије РС”, Бања Лука 2009.год

¹¹ У графикону приказани су званични подаци БХАС-а које ДЕП користи у изради својих анализа на темељ потписаног протокола о међусобној размјени података. Напомена: Агенција за статистику БиХ у мају 2014. година извршила је прерачунавање и ревизију историјских података па је тако дошло и промјена годишњих стопа раста индустријске производње у БиХ.

Просјечан број запослених у БиХ је износио 686,1 хиљада и мањи је за 0,1% у односу на 2012. годину. Интензитет смањења броја запослених је био знатно слабији у другој половини године због повећања броја запослених у К4 2013. године. Просјечан број незапослених лица је износио 552,5 хиљада, што је за 1,7% више у односу на 2012. годину. Поређењем стопа раста броја незапослених по кварталима примјећује се да је интензитет раста био много слабији крајем године (2,2% г/г у К1 вс. 0,8% у К4). Просјечне нето плате и пензије у БиХ у 2013. години се нису битније мијењале у односу на 2012. годину (номинални раст 0,1% г/г) и износиле су 827 КМ, односно 337 КМ респективно.

Тржиште рада – пројекције 2014-2017. година

Иако се не могу очекивати већи позитивни помаци на бх. тржишту рада, изразито успорен раст броја незапослених у првом кварталу 2014. године би могао наговјестити престанак смањења броја запослених у 2014. години. Такође, у истом кварталу број запослених је увећан за 1,6% г/г, а највећи раст броја запослених је у подручјима прерађивачке индустрије, дјелатности пружања смјештаја, те припреме и услуживања хране и осталих услужних дјелатности.¹² У домену нето плата у БиХ се очекује умјерен раст у односу на 2013. годину, јер се плате у јавној администрацији не би требале битније мијењати (буџетска ограничења). Тиме би обим пословне активности у осталим¹³ дјелатностима детерминисао ниво плата у БиХ, али и обим запошљавања. Просјечна плата и број запослених у БиХ би у 2014. години могли бити већи за око 1% г/г.

Позитивне промјене на тржишту рада у БиХ се могу очекивати 2015. године, када би број запослених у БиХ могао бити већи у односу на 2014. годину, а стопа незапослености нешто нижа. ЕК такође предвиђа смањење стопе незапослености и повећање броја запослених у ЕУ (табела испод) уз бржи економски раст у односу на претходну годину.¹⁴ У БиХ се очекује нешто бржи економски раст¹⁵ у односу на 2014. годину, што би допринијело повећању броја запослених лица (1,3%). У 2015. години број запослених у свим подручјима дјелатности би се требао постепено увећавати, док се број запослених у јавној администрацији не би значајније мијењао. Боља пословна клима би се позитивно одразила на нето плате које би у посматраној години могле расти око 2,3% при међугодишњем поређењу.

У 2016. и 2017. години се очекује бржи економски раст¹⁶ у БиХ. Увећање обима инвестиција, индустријске производње и трговине би требало имати позитиван утицај на тржиште рада, односно на креирање нових радних мјеста и увећање просјечних нето плата. Број запослених лица у подручју производње али и услужних дјелатности би се требао увећавати (по бржој стопи у односу на јавну администрацију), а посебно у области индустрије, трговине и грађевинарства. На основу споменутог очекује се да укупан број запослених у БиХ у 2016. години буде увећан 1,5%, односно 1,7% у 2017. години.¹⁷ Раст обима послова би се позитивно одразио на плате запослених. Претпоставља се да би просјечна нето плата у БиХ могла бити већа за 2,9% у 2016. години, односно 3,2% у 2017. години.

Основни ризици за остварење пројекција на тржишту рада је првенствено незадовољавајући пословни амбијент (инвестиције, трговина, потражња) који би могао утицати на укупан економски раст и одгодити позитивна дешавања на тржишту рада, односно повећање броја запослених и нето плата.

Табела 1.2: Одабрани индикатори на тржишту рада БиХ

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Број запослених у ЕУ (стопа промјене г/г)	-0,4%	0,6%	0,7%	н/а	н/а

¹² Извор: БХАС.

¹³ Остале дјелатности у анализи обухватају сва подручја дјелатности изузев јавне управе, здравства и образовања. Уз већи обим пословне активности бх. предузећа просјечна нето плата и број запослених би могли расти бржом стопом од претпостављене и обратно.

¹⁴ Извор: ЕК, European Economic Forecast, Winter 2014.

¹⁵ ДЕП пројекције.

¹⁶ ДЕП пројекције.

¹⁷ У зависности експанзије обима послова у БиХ и ЕУ број запослених би могао расти и брже у поменутиим годинама.

Стопа незапослености у ЕУ	10,8%	10,5%	10,1%	н/а	н/а
Број запослених лица у БиХ (у хиљадама)	686	694	732	713	725
Стопе раста броја запослених лица у БиХ	-0,1%	1,1%	1,3%	1,5%	1,7%
Број незапослених лица у БиХ (у хиљадама)	552	550	544	535	525
Стопе раста броја незапослених у БиХ лица	1,7%	-0,5%	-1,1%	-1,6%	-1,9%
Просјечна нето плата у БиХ (у КМ)	827	835	855	879	907
Номиналне стопе раста просјечне нето плате у БиХ	0,1%	1,0%	2,3%	2,9%	3,2%

Извор: За ЕУ, Европeан Економич Форецаст, прољеће 2014. За БиХ, БХАС, Заводи за запошљавање у БиХ, ДЕП пројекције 2014-2017. година

Ризици

Успорен опоравак бх. економије што чини неизвјесним креирање нових радних мијеста и очување постојећих; бржи прилив нове радне снаге и немогућност економије да апсорбује исту; неусклађеност понуде и потражње радне снаге и неизвјесност износа прикупљених прихода од доприноса из којих се финансирају пензије.

ЦИЈЕНЕ

Цијене у 2013. години

У БиХ је у 2013. години забиљежена дефлација од 0,1% г/г. Ниже цијене енергената (нафте и нафтних деривата, гаса), као и стабилне цијене хране на свјетском тржишту, имале су значајан утицај на кретање цијена у БиХ. У одјељку транспорта (гдје доминантан удио припада нафтним дериватима) забиљежено је смањење цијена од 1,1% г/г захваљујући нижим цијенама горива и мазива. У одјељку становања, водоснабдијевања, ел. енергије и др. енергената цијене су увећане за 0,8%. У 2013. години није било поскупљења електричне енергије. Цијене гаса у БиХ су биле ниже за 2,1% г/г захваљујући смањењу цијена гаса од октобра 2013. године. Изузетак су цијене воде које су увећане за 5,2% г/г, због повећања цијена од августа 2013. године. Цијене хране у 2013. години су повећане 0,3% г/г, при чему је у К4 забиљежено појефтињење хране. Једини одјељак са значајним растом цијена од 6,4% г/г је алкохол и дуван, због поскупљења цигарета (повећање акциза на цигарете на почетку 2013. године).

Цијене – пројекције 2014-2017. година

Као и претходних година, промјена цијена у БиХ је детерминисана кретањем свјетских цијена енергената (првенствено нафте и гаса), али и промјенама цијена комуналија, акцизама и сл. Израда пројекција бх. цијена за период 2014-2017 је првенствено базирана на анализи споменутих категорија. Према посљедњим пројекцијама Свјетске банке, цијене нафте и гаса би требале бити нешто ниже у 2014. години у односу на 2013. годину (табела испод). Слично је са цијенама хране које би, према процјенама Свјетске банке, такође требале бити ниже у 2014. години. Европска комисија има иста предвиђања за цијене хране и нафте.¹⁸ У складу с наведеним, процјена ЕК за 2014. годину је да би инфлација у ЕУ требала бити нешто нижа у односу на 2013. годину. У БиХ се такође не очекује велики раст цијена узимајући у обзир промјене цијена енергената и хране на свјетском тржишту. Од домаћих компоненти које доприносе расту цијена узето је у обзир ново увећање акциза¹⁹ на дуванске производе у БиХ од јануара 2014. године, што је наставак процеса усклађивања акциза с европском регулативом. У периоду израде пројекција није било најаве поскупљења електричне

¹⁸ Извор: Европска комисија, European Economic Forecast, прољеће 2014.

¹⁹ Одлуком о утврђивању посебне и минималне акције на цигарете за 2014. годину предвиђено је да се посебна акција повећа на 0,90 КМ по кутији цигарета, а минимална акција на цигарете износи 2,09 КМ по кутији цигарета. Извор: Управа за индиректно опорезивање.

енергије и др. комуналија па повећања цијена у овој категорији нису узета у обзир. У периоду I-IV 2014. године у БиХ је забиљежена дефлација од 1,5% г/г, а цијене су највише смањене у одјељцима хране и безалкохолних пића, транспорта, те одјеће и обуће. На основу анализе цијена у свијету, као и домаћих компоненти, у БиХ у 2014. години можемо очекивати скроман раст цијена у односу на 2013. годину (0,4%). Међутим, уколико би се цијене хране у БиХ у 2014. години наставиле смањивати, то би утицало на пад опћег нивоа цијена у БиХ (због великог удјела категорије хране у ЦПИ индексу).

У 2015. години, према пројекцијама Свјетске банке (табела испод), цијене енергената на свјетском тржишту би требале бити ниже у односу на 2014. годину. Иста предвиђања за цијене нафте и хране има ЕК и ММФ.²⁰ У БиХ раст цијена у 2015. години би могао бити нешто већи у односу на 2014. годину, али би и даље остао умјерен. Поред тога, треба имати у виду планирани наставак увећања акциза на цигарете, па се у БиХ у 2015. години може очекивати раст цијена од 1,1%. Слична кретања цијена се очекују у периоду 2016-2017. година, односно раст цијена у БиХ би могао износити око 1% односно 1,2% респективно.

Основни ризици за остварење пројекција цијена су поскупљења енергената и хране на свјетском тржишту која би значајно допринијела повећању инфлације. Домаћи ризици су везани за више цијена комуналија, што би такође увећало општи ниво цијена у БиХ.

Табела 1.3: Претпоставке о кретању свјетских цијена нафте, гаса, хране и инфлације у БиХ и ЕУ

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Сирова нафта, просјек, спот (\$/барел)	104,1	102,8	99,3	98,1	97,8
Природни гас – Европа (\$/ммбту)	11,8	11,4	11,0	10,8	10,6
Индекс хране (2010=100)	115,6	111,8	110,2	109,5	108,8
ЦПИ БиХ	-0,1%	0,4%	1,1%	1,0%	1,2%
ЦПИ ЕУ	1,5%	1,0%	1,5%	н/а	н/а

Извор: За нафту, гас и индекс хране, Свјетска банка, Цоммодиту Прице Форечастр Упдате, април 2014.

За ЦПИ ЕУ, Еуропеан Ецономиц Форечастр, прољеће 2014. За БиХ, БХАС и ДЕП пројекције 2014-2017. година

Ризици

Непланирана повећања цијена домаћих компоненти (струја, акцизе, комуналије и сл.) које би могле увећати инфлацију у БиХ; раст цијена нафте и енергената на свјетском тржишту – одступања од пројецтираних цијена.

МОНЕТАРНИ СЕКТОР

Укупна новчана маса (М2) у првом кварталу 2014. године износила је 16,2 млрд. и већа је за 6,8% у односу на годину раније. Сви депозити који улазе у састав новчане масе, као и готовина изван банака забиљежили су позитиван раст г/г. Међутим, највећи допринос бржем расту укупне новчане масе дали су депозити који улазе у састав агрегата М1²¹. У 2012. години преносиви депозити у домаћој валути забиљежили су негативну стопу раста (-2,4% г/г), док су у 2013. години промијенили тренд кретања и остварили раст од 11,4%. У табели испод дат је детаљан преглед кретања монетарних агрегата.

Табела 1.4: Кретање монетарних агрегата у БиХ (у мил. КМ на крају периода)

²⁰ European Economic Forecast, прољеће 2014., World Economic Outlook, април 2014. г.

²¹ М1 представља трансакцијски новац или новац у ужем смислу. QM представља квази новац

Година	Готовина изван банака	Преносиви депозити у домаћој валути	M1	Остали депозити у домаћој валути	Преносиви депозити у иностранској валути	Остали депозити у иностранској валути	QM	M2
	1	2	3=1+2	4	5	6	7=4+5+6	8=3+7
K1 2013.	2.403	3.839	6.242	2.716	1.062	5.107	8.885	15.127
K1 2014.	2.542	4.123	6.665	3.086	1.155	5.248	9.489	16.155
	стопа раста г/г							
K1 2013.	3,1%	2,5%	2,7%	14,2%	0,2%	6,5%	7,9%	5,7%
K1 2014.	5,8%	7,4%	6,8%	13,6%	8,8%	2,8%	6,8%	6,8%

Извор: Централна банка БиХ

Уз претпоставку даљег постепеног опоравка бх. економије, до краја 2014. године може се очекивати стопа раста укупне новчане масе до 4% г/г. Разлог нешто успореније стопе раста јесте да се очекује успоравање раста укупних депозита²². У 2013. години укупни депозити забиљежили су раст од 6,9%, што је најбржи раст уназад 5 година, односно од економске кризе у 2008. години. Овај раст првенствено је генерисан од стране сектора становништва који већ годинама показује већу склоност штедњи, него потрошњи. Међутим, иако бх. економија иде ка скромном опоравку, ситуација на тржишту рада још увијек је далеко од значајног опоравка. Ако се још узму у обзир недавне поплаве које су уништиле многа имања, штедња грађана ће највјероватније бити нижа у 2014. години, јер ће се дио дохотка морати усмјерити на обнову кућа и имања. Ово ће се увелико одразити на раст укупних депозита.

У периоду 2015-2017. године очекује се наставак економског раста у БиХ, па самим тим и позитиван учинак на развој монетарног сектора, односно очекује се наставак раста депозита (који улазе у састав M2), као и готовине изван банака. Стопа раста M2 могла би се кретати од 5,5% - 7% г/г.

Девизне резерве у периоду 2014-2017. године

Девизне резерве у првом кварталу 2014. године оствариле су раст од 9,8% г/г. Међутим, поредећи с крајем 2013. године, забиљежен је пад од 1,6% из разлога што су у првом кварталу 2014. године изостали фактори који су у 2013. години имали позитиван учинак на раст девизних резерви, а то је позитиван раст извоза, а негативан раст увоза г/г, као и примитак четири трансхе ММФ по основу стендбај-аранжмана. У првом кварталу 2014. године раст увоза г/г има позитиван предзнак, а изостала је трансха ММФ због не испуњења услова од стране БиХ. Иако се у 2014. години прогнозира наставак раста извоза, такође се очекује и раст увоза у БиХ, што ће успорити раст девизних резерви (раст 4% г/г). Такође, пројцира се и мањи раст дознака из иностранства, као и прилива по основу директних страних улагања што ће се позитивно одразити на стање девизних резерви. Такође, у наредним мјесецима 2014. године очекују се средства од стране ММФ по основу ИВ стендбај-аранжмана, како би се потпомогло функционисање ентитетских власти.

У периоду 2015–2017. године очекује се даљни економски опоравак ЕУ као главног трговинског партнера²³. Самим тим, очекује се и раст спољнотрговинске размјене БиХ. Раст извоза, али и увоза, праћено мањим растом дознака из иностранства, приливима по основу директних страних улагања и др. прилива из иностранства, имаће позитиван учинак на девизне резерве чији просјечан годишњи раст би се могао кретати око 5%.

Ризици

²² У 2013. години 84% укупне новчане масе чинили су депозити, а 16% готовина изван банака.

Горе наведена будућа кретања могу се очекивати једино ако не дође до неких спољних утицаја, као што су нови талас кризе, који собом носи смањење инвестиција, погоршање спољнотрговинске размјене, као и ако не дође до промјена кроз банкарски систем (смањење депозита, првенствено).

ПРОЦЈЕНА РАСТА КРЕДИТА И ДЕПОЗИТА

До краја 2014. године очекује се наставак економског опоравка бх. економије (раст спољнотрговинске размјене, крајње потрошње и инвестиција)²⁴. Међутим, због тешких поплава које су погодиле БиХ у мају 2014. године, раст БДП ће највјероватније бити нешто нижи од пројецтираног у првом кварталу због измијењених економских очекивања, првенствено на подручју спољнотрговинске размјене²⁵.

На тржишту рада и даље се очекује мањи раст броја запослених особа и нето плата (у номиналном смислу), док би због процеса обнове земље могло доћи до незнатног пада броја незапослених особа. Међутим, притисак на доходак грађана могао би бити још већи и у 2014. години управо због процеса обнове, а што ће имати одраз и на штедњу овог сектора. Из тога разлога до краја године очекује се мање успоравање стопе раста депозита сектора становништва који чине највећи дио укупних депозита и који су претходних година били генератор њиховог раста. У 2014. години може се очекивати стопа раст укупних депозита до 5%.

С друге стране, очекује се и слаб раст крајње потрошње у 2014. године која ће дијелом бити финансирана банкарским кредитима. Понуда кредита увелико ће зависити о кретању домаћих депозита, будући да постоји тренд смањења иностране пасиве банака уназад неколико година, односно присутан је тренд смањења изложености иностраних банкарских групација у БиХ²⁶. Такође, понуда ће зависити и о квалитету кредитног портфолија који такође уназад неколико година показује погоршање. С друге стране, због процеса обнове, потражња за кредитима ће највјероватније бити нешто већа у односу на претходне године. До краја 2014. године раст укупних кредита могао би се кретати око 4,5% г/г.

Иако ће процес опоравка БиХ трајати дуги низ година, у периоду од 2015-2017. године ипак се очекује позитиван економски раст БиХ. Раст потражње за бх. производима од стране спољнотрговинских партнера, као и јачање домаће потражње у наредном периоду имаће позитиван учинак на спољнотрговинску размјену БиХ. У овом периоду такође се очекује и раст индустријске производње и инвестиција, као и даљна стабилизација тржишта рада. Оваква кретања требала би се позитивно одразити и на активности банкарског сектора. У периоду од 2015-2017. године раст кредита могао би се кретати око између 5% - 6%. Сличне годишње стопе раста могу се очекивати и на страни депозита (6% - 8%), а нарочито позитиван учинак на раст депозита може имати приватизација стратешких предузећа у БиХ.

Ризици

Претходно наведена кретања могу се очекивати само ако не дође до значајних поремећаја извана у смислу наглог повећања свјетских цијена нафте и хране, економских поремећаја главних спољнотрговинских партнера БиХ, а које би утицале на пад спољнотрговинске размјене БиХ, индустријске производње, инвестиција и крајње потрошње. Оваква негативна кретања одразила би се на бх. банкарски сектор у виду даљег повећања ненаплативе активе, односно кредита, пада

23 Извор: European Commission, „European Economic Forecast – Spring 2014“, March 2014, str. 132 – 144; International Monetary Fund, „World Economic Outlook“, April 2014E

²⁴ Процјена ДЕП-а.

²⁵ Процјена ДЕП-а. Погледати дио под насловом „Реални сектор“ и „Спољни сектор“.

²⁶ Извор: „Извјештај о финансијској стабилности за 2012. годину“, Централна банка БиХ, стр. 49 и подаци о иностраној активи и пасиви комерцијалних банака у БиХ.

потражње за новим кредитима, повећања каматних стопа на кредите, а у екстремном случају и одлива домаћих депозита.

ПЛАТНИ БИЛАНС

Према доступним подацима, дефицит текућег рачуна у оквиру платног биланса Босне и Херцеговине за 2013. годину износио је 1,7 милијарди КМ, што представља смањење за 31% у односу на претходну 2012. годину. Наведено смањење дефицита текућег рачуна представља посљедицу повећања извоза робе у посматраном периоду за 5,7% и смањење увоза за 2%.

Претпоставке за платни биланс 2014-2017. година

На бази пројекција ДЕП-а, обим спољнотрговинске размјене у периоду 2014-2017. година ће бити повећан, уз значајне стопе номиналног раста увоза (3-4%) и номиналног раста извоза (5-8%), што ће имати утицај на смањење дефицита на текућем рачуну БиХ и то у интервалу од 6,1% БДП-а у 2014. до око 3,8% БДП-а у 2017. години. Финансирање дефицита на текућем рачуну у посматраном периоду ће у највећој мјери бити омогућено из директних страних инвестиција и ставке - осталих инвестиција у скоро подједнаком омјеру. Очекује се и наставак кредитног аранжмана с Међународним монетарним фондом како би се превазишли ризици финансирања.

Табела 1.5: Платни биланс

Изражено у милионима КМ						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Текући рачун (1+2+3+4)	-2.489	-1.710	-1.778	-1.497	-1.429	-1.330
1. Увоз	14.263	13.977	14.523	14.959	15.506	16.043
2. Извоз	7.943	8.398	8.807	9.494	10.249	11.061
3. Текући нето приливи	3.831	3.869	3.938	3.968	3.827	3.652
4. Капитални рачун	299	301	307	316	323	332
У процентима (%) БДП-а						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Текући рачун (1+2+3+4)	-9,2	-6,1	-6,1	-4,8	-4,4	-3,8
1. Увоз	52,5	49,6	49,6	48,4	47,5	46,1
2. Извоз	29,0	29,8	30,1	30,7	31,4	31,8
3. Текући нето приливи	14,1	13,7	13,4	12,8	11,7	10,5

Извор: пројекције ДЕП-а

СПОЉНИ СЕКТОР

Дешавања у 2013. години

Током 2013. године, номинална стопа раста извоза роба већа је за 6,6%, док је с друге стране увоз роба доживио благи пад по стопи од 0,5%. Номинална вриједност укупног извоза роба је износила 8,4 милијарде КМ. Редован извоз је износио 5,3 милијарде КМ, а извоз након унутрашње обраде

износио је 3,1 милијарду КМ. Укупан увоз роба износио је 15,1 милијарду КМ, у шта су укључени редовни увоз који је износио 13,1 милијарду КМ и увоз на унутрашњу обраду 1,9 милијарди КМ.

Током 2013. године највише су се извозили интермедијарни производи у износу од 3,1 милијарду КМ иако су биљежили негативну стопу раста од 2,1%. Овој негативној стопи раста највише су допринијели базни метали чији је извоз пао за 11,7%.

Извоз капиталних производа биљежио је раст од 12,5% и имао је номиналну вриједност од 1 милијарду КМ. У оквиру капиталних производа највише су се извозили дијелови за машине и опрему у износу од 512 милиона КМ. Увоз капиталних производа имао је вриједност од 2,4 милијарде КМ и стопу раста од 0,8%.

Нетрајни производи за широку потрошњу биљежили су раст извоза од 7,3%, а вредносно ових производа на страна тржишта је извезено 1,7 милијарди КМ. У категорију ових производа спадају прехранбени производи и обућа којих је извезено по више од 500 милиона КМ. Увоз ове категорије производа имао је вриједност од 3,9 милијарди КМ, а стопа увоза је биљежила позитиван раст од 3%. Највише су се увозили прехранбени производи у вриједности од 1,5 милијарди КМ.

Трајни производи за широку потрошњу имали су вриједност од 877 милиона КМ, а биљежили су позитивну стопу раста извоза од 10,6%. У овој категорији производа налази се намјештај са стопом раста од 10,4%.

Енергија. Извоз ове категорије производа имао је вриједност од 976 милиона КМ и стопу раста од 34%. У овој категорији производа највише се извозила електрична енергија у вриједности од 472 милиона КМ. Увоз ове категорије производа имао је вриједност од 2,9 милијарди и биљежио је негативну стопу раста од 5,8%. У овој категорији производа највише су се увозили сирова нафта и рафинирани нафтни производи у вриједности од 2,3 милијарде КМ.

Основне претпоставке за пројекције БиХ спољног сектора 2014-2017. године

Елементарне непогоде које су током маја мјесеца задесиле БиХ и неке сусједне земље значајно ће се одразити на и бх. економију у цјелини, а тако и на дешавања у сегменту спољне трговине. У складу с наведеним догађајем, дошло је до промјене основних претпоставки економског раста. А на пољу спољне трговине на промјене ће утицати и дешавања код два значајна трговинска партнера. Према претпоставкама и пројекцијама ДЕП-а за 2014. годину, очекује се раст извоза роба од 4,6% с номиналном вриједношћу од око 8,8 милијарди КМ, с друге стране очекује се и раст увоза по стопи од 3,9% с номиналним вриједношћу у износу од 15,7 милијарди КМ.

Извоз интермедијарних производа имаће стопу раста од 2,6% прије свега захваљајући повећању извоза жељеза и челика од 3,0% који су најзначајнији производи у овој категорији производа, као и повећању извоза дрвета и производа од дрвета који ће током 2014. године биљежити стопу раста извоза од 8,0%. Очекивања су да ће и увоз интермедијарних производа расти по стопи од чак 7,8% те достићи вриједност од око 5 милијарди КМ. Од интермедијарних производа највише ће се увозити хемикалије и хемијски производи у вриједности од скоро 1 милијарду КМ.

Очекује се извоз енергије од скоро 900 милиона КМ у коју су укључени електрична енергија са 425 милиона КМ и рафинирани нафтни производи с вриједношћу од 314 милиона КМ. Извоз ове категорије производа биљежиће негативну стопу раста од 8,2%. Такође, и увоз енергије биљежиће негативну стопу раста од 0,7% и имаће вриједност од 3 милијарде КМ, гдје ће се највише увозити сирова нафта и рафинирани нафтни деривати у вриједности од 2,3 милијарде КМ. Увоз сирове нафте биљежиће смањење од 2%, а рафинирани нафтни производи од 1%.

Капитални производи ће остварити вриједност извоза од 1,2 милијарде КМ са стопом раста 12,7%; с друге стране, увоз ове категорије производа биљежиће такође позитивну стопу раста у износу од 4,8% с вриједношћу увоза у износу од 2,6 милијарди КМ. Машине и уређаји с вриједношћу увоза од око 1 милијарде КМ и моторна возила с вриједношћу увоза од скоро 900 милиона КМ су најзначајнији увозни производи ове категорије производа. Од капиталних производа највише ће се извозити машине и опрема с вриједношћу преко 560 милиона КМ и дијелови за моторна возила с вриједношћу од 283 милиона КМ.

Нетрајни производи за широку потрошњу биљежиће вриједност извоза од 1,8 милијарди КМ и стопом раста извоза од 4,5%. У овој категорији производа највише ће се извозити прехранбени производи у вриједности од 577 милиона КМ и обућа у вриједности од 588 милиона КМ. На страни увоза ситуација је слична, увоз ће расти по стопи од 3,7% и достићи ће вриједност од 4,1 милијарде КМ. У овој категорији производа највише ће се увозити прехранбени производи у вриједности преко 1,6 милијарди КМ. Значајан увоз у овој категорији производа биљежиће и кожа и њени сродни производи с вриједношћу увоза већом од 500 милиона КМ.

Трајни производи за широку потрошњу биљежиће вриједност извоза од 980 милиона КМ и стопу раста извоза од 11,9%. У овој категорији производа најзначајнији је намјештај као и пресвлаке за аутомобилска сједишта, чији ће извоз достићи вриједност од око 920 милиона КМ. На другој страни, увоз ове категорије производа имаће вриједност од 437 милиона КМ и скроман раст од 0,8%.

Пројекције спољног сектора БиХ за 2015-2017. годину

Према процјенама и пројекцијама ДЕП-а, овај период ће карактерисирати стални раст како извоза тако и увоза роба. Извоз за 2015. годину имаће вриједност од 9,4 милијарди КМ и стопу раста од 7,4%, до 2017. године вриједност извоза ће порасти на 11,1 милијарди КМ и биљежиће стопу раста извоза од 8,8%. Увоз за 2015. годину имаће вриједност од 16,3 милијарди КМ и стопу раста од 3,2%, увоз роба до 2017. године оствариваће вриједност од 17,7 милијарди КМ и стопу раста од 4,4%.

Интермедијарни производи. Извоз ове категорије роба биљежиће стални раст до 2017. године. Извоз за 2015. годину имаће вриједност од 3,5 милијарди КМ и стопу раста од 6,2%. У овој категорији производа највише ће се извозити базни племенити и обојени метали, као и жељезо и челик. Вриједност извоза ове категорије производа ће до 2017. године имати вриједност од 4 милијарде КМ и стопу раста од чак 7%. На страни увоза ове категорије производа можемо рећи да је ситуација слична, јер ће стопа увоза расти за 2015. годину 4%, за 2016. годину 4,8% и на крају 2017. године увоз ове категорије производа раст ће по стопи од 4,6%. Посматрано вредносно, увоз ове категорије производа у 2015. години имаће вриједност од 5,2 милијарди КМ и та вриједност ће се до краја 2017. године повећати на 5,7 милијарди КМ. Најзначајнији увозни производи су хемикалије и хемијски производи чији ће увоз константно расти и на крају 2017. године достићи ће вриједност од 1,1 милијарди КМ.

Енергија. Извоз ове категорије производа за 2015. годину имаће вриједност од 941 милион КМ (од чега је 459 милиона КМ извоз електричне енергије) која ће до краја 2017. године порасти на 1,1 милијарду КМ (електрична енергија 545 милиона КМ). Стопе извоза ове категорије производа биљежиће стални раст, па ће тако за 2015. годину тај раст износити 5%, за 2016. годину 8,3% и на крају за 2017. годину 7,7%. Увоз ове категорије производа такође ће да биљежи стални раст тако ће за 2015. годину вриједност увоза ове категорије производа бити 3 милијарде КМ, а стопа раста од 2,1%, вриједност увоза ће до краја 2017. године порасти на 3,2 милијарде КМ, а стопа раста увоза ће бити 4,2%. У овој категорији производа најзначајнији увозни производи су сирова нафта и рафинирани нафтни производи чији ће увоз такође расти из године у годину, тако да ће вриједност увоза за 2015. годину имати вриједност од 2,3 милијарде КМ, за 2016. годину 2,4 милијарди КМ и на крају 2017. године вриједност увоза сирове нафте и рафинираних нафтних производа бит ће 2,5 милијарди КМ.

Капитални производи. Извоз капиталних производа у 2015. години биљежиће вриједност од 1,3 милијарде КМ и стопу раста од 9,2%. Вриједност извоза капиталних производа ће до краја 2017. године порасти на 1,6 милијарди КМ, а стопа раста извоза биће 10,8%. У ову категорију производа спадају машине и уређаји као и дијелови за моторна возила који су најзначајнији представници ове категорије производа, а чији ће извоз у 2015. години бити 949 милиона КМ, у 2016. години 1 милијарду КМ и на крају 2017. године извоз ових производа биљежиће вриједност од 1,1 милијарди КМ. С друге стране, увоз ове категорије производа такође ће биљежити позитивне стопе раста и стални раст вриједности увоза. Вриједност увоза ове категорије производа у 2015. години имаће вриједност од 2,7 милијарди КМ коју ће пратити стопа раста од 4,1%. Током 2016. године увоз капиталних производа ће имати вриједност од 2,8 милијарди КМ и стопу раста увоза од 4,9%, да би на крају 2017. године вриједност увоза била преко 3 милијарде КМ са стопом раста увоза капиталних производа од чак 5,8%. Најзначајнији увозни капитални производи су моторна возила, као и машине и уређаји чији ће се увоз кретати од око 2 милијарде КМ за 2015. годину до 2,2 милијарди КМ крајем 2017. године.

Нетрајни производи за широку потрошњу. Као и за претходне, тако и за ову категорију производа можемо рећи да ће имати стални раст како извоза тако и увоза до краја 2017. године. Извоз ове категорије производа у 2015. години имаће вриједност од 1,9 милијарди КМ и стопу раста од 6,0% (најзначајнији извозни производ у овој категорији производа је обућа чија ће извозна вриједност расти из године у годину сљедећим редом: за 2015. годину извоз ће бити 641 милион КМ, за 2016. годину 711 милиона КМ и за 2017. годину скоро 800 милиона КМ). Нетрајни производи за широку потрошњу на крају 2017. године имаће вриједност извоза од 2,2 милијарде КМ и респектабилну стопу раста извоза од 7,4%. Увоз ове категорије производа током 2015. године имаће вриједност од 4,3 милијарду КМ и стопу раста увоза од 3,2%. За 2016. годину пројциран је раст увоза од 3,3% и номинална вриједност увоза од 4,4 милијарде КМ, да би на крају 2017. године вриједност увоза ове категорије производа достигла вриједност од 4,6 милијарди КМ и стопу раста увоза од 4,1%. Најзначајнији увозни производ у овој категорији производа је прехрана коју ће БиХ током 2015. године увозити по вриједности од 1,7 милијарди КМ, а на крају 2017. године увоз прехранбених производа досегнуће вриједност од 1,8 милијарди КМ.

Трајни производи за широку потрошњу. Извоз ове категорије производа је значајан за БиХ, јер је у њу смјештен најмештај који представља један од најзначајнијих извозних потенцијала БиХ. Међутим, битно је нагласити да се под намјештајем, а према царинској тарифи воде и ауто пресвлаке за сједишта које БиХ у значајној мјери извози на свјетска тржишта за потребе свјетских ауто брендова. Извоз ове категорије производа за 2015. годину имаће вриједност од 1,1 милијарди КМ и стопу раста извоза од 11,1%. На крају 2017. године извоз ове категорије производа биљежиће вриједност од 1,4 милијарде КМ и значајну стопу раста извоза од 11,5%. Већ је споменуто да је најзначајнији извоз ове категорије производа намјештај (у које су укључене и ауто пресвлаке) па ће извоз намјештаја за 2015. годину бити 1 милијарду КМ, за 2016. годину 1,1 милијарду КМ, да би на крају 2017. године достигао вриједност извоза од 1,3 милијарде КМ. Увоз ове категорије производа нема значајне номиналне вриједности, па ћемо нагласити да ће увоз ове категорије током 2015. године биљежити вриједност од 442 милиона КМ, која ће до краја 2017. године нарасти на 468 милиона КМ.

СТРАНА ДИРЕКТНА УЛАГАЊА

У 2013. години је, према подацима Министарства спољне трговине и економских односа БиХ, било нових страних директних улагања 283,86 милиона КМ, док је према подацима Централне банке БиХ, укупно страно улагање било нешто веће и износило је 507,1 милиона КМ²⁷. Дошло је до почетка

²⁷ Наведени износ се разликује од података добијених од Министарства вањске трговине и економских односа БиХ због различите методологије прикупљања али приказивања података. МОФТЕР евидентира ново регистрирана улагања на основу судских рјешења о власништву док улагања према

најављеног, значајнијег улагања у електроенергетском сектору од стране ЕФТ групације (73,22 милиона КМ) и Comsar Energy Group Ltd. (62,59 милиона КМ), а потписан је и уговор за наставак изградње КТГ Зеница д.о.о. Зеница. Још увијек није завршен процес проналажење стратешког партнера за изградњу „ТЕ Тузла блок 7“. Није било значајнијих резултата у процесу приватизације па се наставак процеса очекује у 2014. години према плану из претходне године.

За 2014. годину се очекује укупна страна улагања у износу од 540-600 милиона КМ. Од тога износа око 190 до 250 милиона КМ би износила уобичајена улагања на основу просјека из задње три године и предвиђања слабог или негативног привредног раста у земљама Европске уније и земљама у окружењу. Од страних улагања у електроенергетски сектор се очекује око 350 милиона КМ („ЕФТ групација“, уложила би око 290 милиона КМ, Comsar Energy Group Ltd. око 50 милиона КМ²⁸ и КТГ Зеница до 10 милиона КМ).

КТГ Зеница је у јулу 2013. године потписала уговор с кинеском компанијом СЕПЦО III²⁹ за изградњу Термоелектране-топлане Зеница. СЕПЦО ИИИ би требао по систему „кључ у руке“ завршити ТО-ТЕ Зеница у року од 29 мјесеци уз укупно планирано улагање у пројекат око 500 милиона КМ (250 милиона ЕУР). Тиме би, према претпостављеној динамици улагања у овој години, ТЕ-ТО Зеница била 10 милиона КМ³⁰.

ЕФТ група (Energy Financing Team³¹) је потписала концесионе уговоре за изградњу ТЕ Станари и проширење постојећег рудника те за изградњу хидроелектране ХЕ Улог (изградња је повјерена кинеској фирми Синохидо). Укупна улагања у ове пројекте ће износити 1,2 милијарде КМ до краја 2017. године³². Постојећом динамиком улагања ЕФТ групација осигурала би у 2014. години око 290 милиона КМ.

У РС је планиран почетак изградње ТЕ Угљевик 3³³ у укупном износу од око 1,4 милијарде КМ у периоду од 3-4 године и послови би се требали изводити преко формираног заједничког предузећа Комсар енерџи РС, у коме је власник 90% Comsar Energy Group Ltd, а 10% Рудник и термоелектрана Угљевик. Потписан је уговор за градњу с кинеском China Power Engineering Consulting Group Corporation (ЦПЕЦЦ), док ће према плану, комплетним процесом изградње у технолошком и техничком смислу руководити америчка фирма Black and Veatch. Планиран је почетак градње у другом полугодишту 2014. године уз претпоставку да би улагање у овој години износило око 50 милиона КМ³⁴.

До краја 2013. године се нису створили предуслови за почетак приватизације, тако да се наставак процеса очекује у 2014. години према већ усвојеном плану.

За 2015. годину се очекују директна страна улагања у износу од 880–940 милиона КМ. Од улагања у електроенергетски сектор у укупном износу од око 690 милиона КМ (компаније ЕФТ до 340 милиона КМ, Comsar Energy Group Ltd. до 200 милиона КМ и ТЕ-ТО Зеница 150 милиона КМ), те улагања у остале секторе у распону 190-250 милиона КМ.

Улагања ЕФТ групе у ТЕ Станари износе око 300 милиона КМ, а очекује се и почетак градње ХЕ Улог од стране исте групе с просјеком годишњег улагања до 40 милиона КМ. Comsar Energy Group Ltd.

ЦББХ према методолошким стандардима и инструкцијама Међународног монетарног фонда и ОЕЦД, обухватају много шири појам који укључује реинвестиране зараде и остали капитал.

²⁸ Узет је у обзир нешто мањи од очекиваног због могућег кашњења у изградњи, узрокованог тренутним климатским неповољним условима.

²⁹ <http://ktg-ag.ch/epc-contract-for-the-combined-heat-and-power-ktg-zenica-plant-signed-15-07-2013/>

³⁰ Узет је у обзир нешто мањи од очекиваног због могућег кашњења у изградњи, узрокованог тренутним климатским неповољним увјетима.

³¹ http://www.eft-group.net/investments_tpp_stanari.htm

³² према плану улагања у „ТЕ Станари“ (до 2016. године 500 милиона ЕУР) и пратеће проширење капацитета постојећег рудника угља „Станари“ те хидроелектрана „Улог“ (65 милиона ЕУР до 2015. године).

³³ Добијена је грађевинска и еколошка дозвола за "ТЕ Угљевик 3", а „Комсар енерџи Република Српска“ је додијељена концесија за експлоатацију угља на лежишту Угљевик Исток 2. јул 1, 2013.

³⁴ Потписан је уговор о изради студије изводљивости (EPC contract) s „China Power Engin.and Constrac. Group Corp“.

планира почетак градње ХЕ Мрсово (37,3 MW) укупне вриједности око 200 милиона КМ. Градња би трајала три до четири године, што би годишње у просјеку доносило око 50 милиона КМ. Ту је наставак улагања у ТЕ Угљевик 3 у износу од 150 милиона КМ. У 2015. години ТЕ-ТО Зеница наставља изградњу с претпостављеним улагањем до 150 милиона КМ.

Није узет у обзир могући почетак градње ТЕ Тузла Блок 7 укупне снаге 450 MW³⁵. Инвестиција у изградњу, укључујући и улагање у повећање капацитета рудника, у укупном износу би била око 1,647 милијарди КМ, док би улагање већ у наредној 2016. години могло бити и до 100 милиона КМ³⁶. Приликом процедуре отварања понуда установљено је да је валидну понуду доставила групација Г Gezhouba group Co Ltd. - Lider Guandong Electric Power Design Institute.

Није узето у обзир најављено улагање у износу од 20 милиона КМ за гасификацију постројења у Рафинерији нафте Брод д.о.о. Брод, које би требало да се заврши до краја 2015. године.

Упитан је почетак реализације пројекта изградње електроенергетског система ХЕС Горња Дрина (раскинут је уговор о стратешком партнерству у истраживању, развоју, изградњи и коришћењу хидроенергетског потенцијала горњег слива ријеке Дрине између Електропривреде РС и њемачке компаније RWE-Innogy, тренутно се тражи нови партнер). План је био да у првој години изградње улагање у ХЕС Горња Дрина буде око 50 милиона КМ, док би у наредном периоду просјечна годишња улагања могла износити око 150 милиона КМ³⁷.

У плану је изградња дијела аутопута на релацији Добој Југ - Жепче, гдје би се на бази концесије (по систему Д-Б, Desing an build) могла осигурати потребна средства у укупном износу од око 380 милиона ЕУР, која би се сукцесивно у складу с изградњом дионица пута уплаћивала у наредном периоду. Планирана је изградња дијела аутопута Добој – Вукосавље, гдје би потребна средства у износу од око 350 милиона ЕУР била осигурана на принципу јавног приватног партнерства³⁸.

Директна страна улагања у 2016. години би била од 980-1.080 милиона КМ. Улагање у електроенергетски сектор БиХ би износила око 780 милиона КМ (улагање ЕФТ група око 230 милиона КМ те улагање од стране Comsar Energy Ltd. у износу до 200 милиона КМ, ТЕ-ТО Зеница 250 милиона КМ и ТЕ Тузла Блок 7 100 милиона КМ). Улагање у изградњу двије дионице аутопута на Коридору 5ц би донио 100 милиона КМ, док би просјечно улагање у остале секторе било у распону од 100-200 милиона КМ.

Поред улагања ЕФТ групе (ТЕ Станари до 200 милиона КМ и ХЕ Улог до 30 милиона КМ) и Комсар енерџи (Угљевик 3 до 150 милиона КМ и наставак изградње ХЕ Мрсово с улагањем око 50 милиона КМ), ту је и завршетак главних радова на ТЕ-ТО Зеница с 250 милиона КМ.

Почетак изградње ТЕ Тузла Блок 7 би већ у првој години градње могао донијети улагања око 100 милиона КМ. Ако се покаже успјешним пројекат изградње ТЕ Тузла блок 7, постоји вјероватноћа и за улагање у ТЕ Какањ Блок 8³⁹, гдје би улагање (просјек на годишњем нивоу) било око 100 милиона КМ.

Извјестан је почетак изградње дионице аутопута Добој-Вукосавље⁴⁰, који би донио 50 милиона КМ те дионице Добој Југ - Жепче“ с 50 милиона КМ.

³⁵ <http://www.elektroprivreda.ba/stranica/blok-7-te-tuzla>

³⁶ Приликом отварања понуда (април 2014. године) установљено је да је валидну понуду доставила компанија „Gezhouba group Co Ltd“.- „Lider Guandong Electric Power Design Institute“.

³⁷ Износ није узет у обзир приликом рачунања ове пројекције

³⁸ Улагања у изградњу ових дионица аутоцесте на Коридору 5ц би могао донијети већ у првој години изградње до 100 милиона КМ, нису узета у обзир приликом рачунања пројекције.

³⁹ Износ није узет у обзир приликом рачунања ове пројекције

⁴⁰ За сада је најизвјеснија понуда конзорцијума "Република Српска аутопут инвест", сачињена од неколико фирми предвођених француским "Buigom"

У пројекцију нису узета могућа улагања у ХЕС Горња Дрина⁴¹, која би у наредном периоду могла доносити око 100 милиона КМ. Постоје добри изгледи и за почетак улагања на пројекту ХЕС Средња Дрина⁴², гдје би у првој години улагања било око 50 милиона КМ те у наредном периоду у просјеку око 100 милиона КМ⁴³ годишње.

У току су преговори за пројекат у којем би се извршила гасификација Републике Српске кроз спајање на гасну мрежу „Јужни ток“, чији би један крак гасовода требао доћи почетком 2016. године до Зворника. Пројекат у укупном износу од 500 милиона ЕУР би радиле заједнички фирме Гас-Рес и Гаспром⁴⁴. У оквиру пројекта се планира изградња двије електране на гас укупне снаге 600 MW, уз гасификацију општина, а град Бања Лука би добио топлану јачине 150 MW.

Директна страна улагања у 2017. години би била од 990 милиона – 1.140 милиона КМ. Улагања у електроенергетски сектор су 640 милиона (ТЕ Угљевик 3 с 250 милиона КМ и ХЕ Мрсово 50 милиона КМ те улагања са стратешким партнерима у ТЕ Тузла блок 7 200 милиона КМ, финални радови на ТЕ-ТО Зеница 90 милиона КМ уз улагање у ХЕС Горња Дрина 50 милиона КМ). Улагање у аутопутеве од стране страних улагача 200 милиона КМ те остала улагања у распону од 150 до 300 милиона КМ. Није узето у пројекцију улагање у дио гасовода кроз РС Јужни ток, који би у првој години могао износити око 50 милиона КМ. Такође су изостављена даљна улагања у пројекат ХЕС Средња Дрина и могућа улагања у ТЕ Какањ блок 8. Наставак изградње дионице аутопута Добој Југ – Жепче би донио 100 милиона те дионица на релацији Добој – Вукосавље такође 100 милиона КМ. Такође, није узето у обзир улагање у пројекат ХЕС Доња Дрина. До сада је потписан споразум Владе РС и америчке компаније НГП за истраживање и израду студије изводљивости хидропотенцијала доњег слива ријеке Дрине (ХЕС Доња Дрина с хидроелектранама Козлук, Дрина 1, Дрина 2 и Дрина 3, укупне инсталиране снаге 365 MW, чија би укупна вриједности инвестиције износила 1,3 милијарде ЕУР).

Ризици

Према постојећим процјенама, ризик би се највише одразио на смањена улагања у нафтни сектор и дјелимично у електроенергетски сектор, те незаинтересованост страних улагача при провођењу процеса приватизације преосталог држаног капитала. Још увијек је упитан проналазак стратешког партнера у неодложном процесу реконструкције електроенергетског система ФБиХ за ТЕ Тузла и ТЕ Какањ, те стратешких партнера за пројекте ХЕС Горња Дрина и ХЕС Средња Дрина, гдје је потребна сагласност и влада земаља из окружења. Још нису пронађени партнери, односно концесионар за изградњу дионица аутопута на Коридору 5ц, док изградња дионице дијела гасовода Јужни ток, који пролази кроз РС тренутно је у застоју⁴⁵. Поред смањеног интересовања страних партнера због недостатка финансијских средстава (најчешће кредитних), као препрека би се могла појавити и могућа смањена потреба за електричном енергијом у региону узрокована смањеном економском активношћу, односно ниска цијена електричне енергије. Као реална опција се појављује све чешћа сарадња с кинеским компанијама које раде по систему *кључ у руке* и које поред извођења радова нуде и могућност кредитирања од стране кинеских развојних банака (које су највећим дијелом у државном власништву⁴⁶). Даљна улагања у проширење производних капацитета Рафинерија Брод су такође упитна услед појаве на нашем тржишту конкурентске фирме Гаспром (Рафинерија Панчево), која је такође значајним дијелом у државном власништву (Руска Федерација). Процес приватизације у БиХ може такође доћи под знак питања, те се може очекивати да фирме која је према плану

и аустројским "Штрабагом" (април 2014.г.)

⁴¹ Још увијек нема података о избору страног партнера а студија изводљивости (одустао је „ERW Innogy“) је наводно показала исплативост изградње само „ХЕ Бук Бијела“ у хидроенергетском систему

⁴² Планирано да Влада Италије на билатералном самиту са Србијом, 15. октобра, потпише декрет за реализацију пројекта „ХЕС Средња Дрина“, у који је укључена и РС, вриједност пројекта око 870 милиона ЕУР

⁴³

Према изјави (јануар 2014.) Вјекослава Беванде, Савјет министара БиХ је формирао интересорну експертну групу која треба да припреми терен на техничком нивоу за реализацију пројекта „ХЕС Средња Дрина“

⁴⁴ Обавезе РС-а да осигура 12% потребних средстава од укупног износа.

⁴⁵ Према најновијим подацима (јуни 2014), Европска комисија је наложила да се обустави изградња у Бугарској.

⁴⁶ То је случај и с ЕФТ групом и Комсар енерџи.

приватизације попут Енергопетрола д.д. Сарајево, Хидроградње д.д., Шипад експорт-импорта д.д. Сарајево, не пронађу заинтересоване купце. Смањење директног улагање би се такође манифестовало и кроз смањење улагања и у остале секторе у односу на досадашњи просјек.

2. ПРОЈЕКЦИЈЕ ПРИХОДА ОД ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА ЗА ПЕРИОД 2014-2017. ГОДИНА

ПРОЈЕКЦИЈЕ ПРИХОДА ОД ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА

Претпоставке

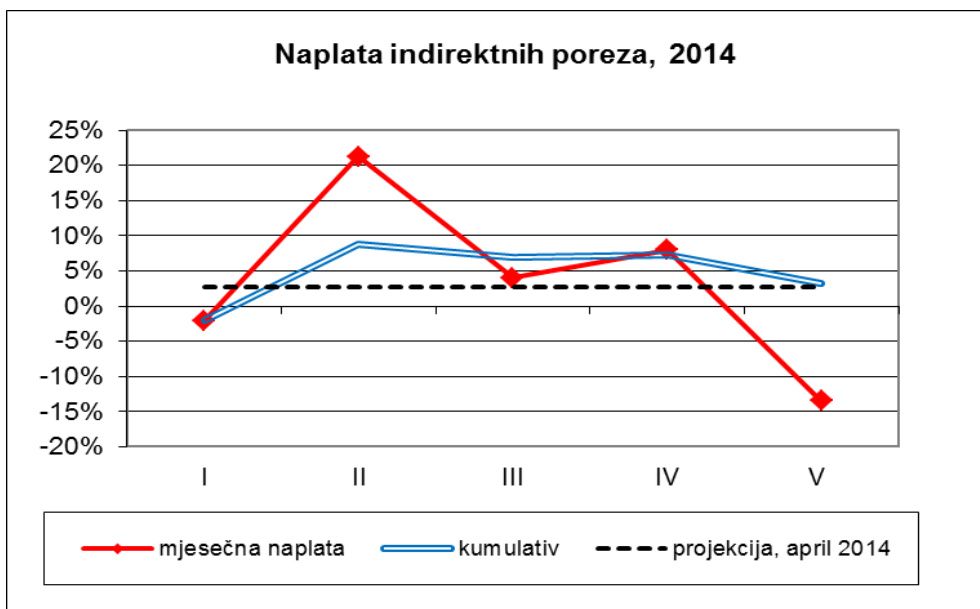
Ревидиране пројекције прихода од индиректних пореза за период од 2014. до 2017. године базиране су на сљедећим поставкама:

- ревидираним прогнозама макроекономских показатеља Дирекције за економско планирање (ДЕП) за поменути период;
- политици акциза на дуван, у примјени од 1.7.2014., која укључује сљедеће:
 - континуирано годишње повећање специфичне акцизе на цигарете у висини од 0,15 КМ по паковању;
 - увођење специфичне акцизе на резани дуван у висини од 78 КМ/кг у другом полугодишту 2014.г.;
 - усклађивање раста специфичне акцизе на дуван с растом акцизног оптерећења цигарета од 2015.г.
- текућим трендовима у наплати прихода од индиректних пореза.

Текући трендови наплате

Према прелиминарном извјештају Управе за индиректно опорезивање (УИО), по врстама прихода у мјесецу мају 2014. наплаћено је за 8,8% мање бруто прихода од индиректних пореза него у истом мјесецу 2013. Како су истовремено исплате поврата порасле за цца 17%, пад нето прихода у мају 2014. је износио 13,4%. Посматрано на нивоу периода јануар – мај 2014, раст бруто прихода од индиректних пореза је износио 102,9 мил КМ или 4,5%. Међутим, због раста исплата поврата од 10,2%, кумулативна нето наплата прихода је порасла за 61,1 мил КМ или за 3,2%.

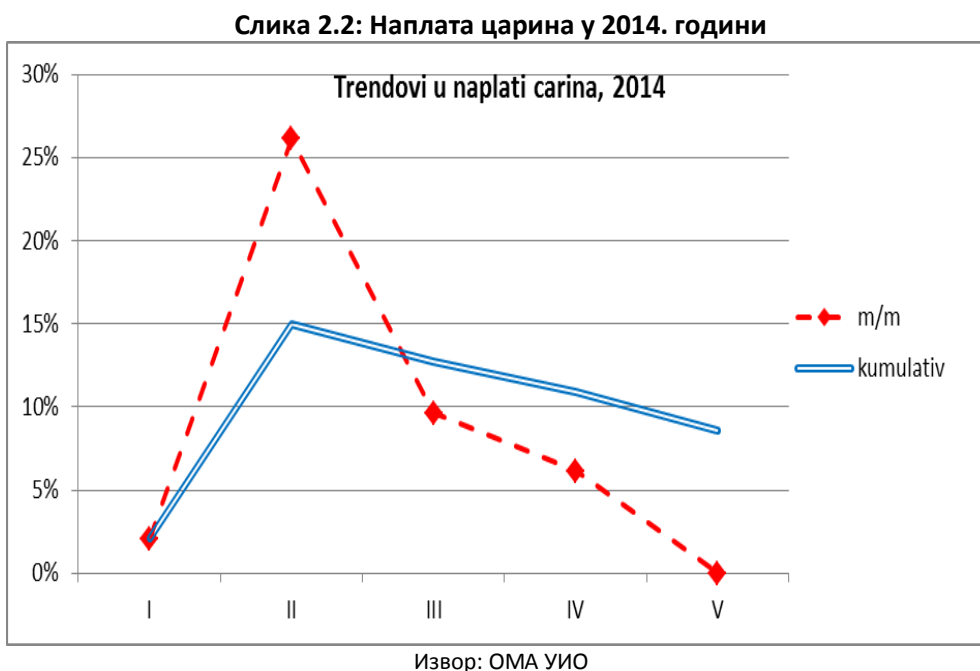
Слика 2.1: Наплата индиректних пореза у 2014. години

Кумулативни нето раст од 3,2% је за 0,5 п.п. већи од годишњих пројекција прихода од индиректних пореза из априла 2014. (Слика 2.1).

Царине

Након дужег периода позитивног раста прихода од царина, узрокованог уласком Хрватске у ЕУ и снажним растом увоза из трећих земаља (Кина), у мају је дошло до стагнације у наплати прихода, што је довело до успоравања раста кумулативне наплате, од максималних 15%, забиљежених у фебруару 2014, на 8,6% у мају (Слика 2.2). И поред тога, може се закључити да је остварени раст прихода од царина од 7 мил КМ значајан, с обзиром на све мањи удио у структури прихода од индиректних пореза.

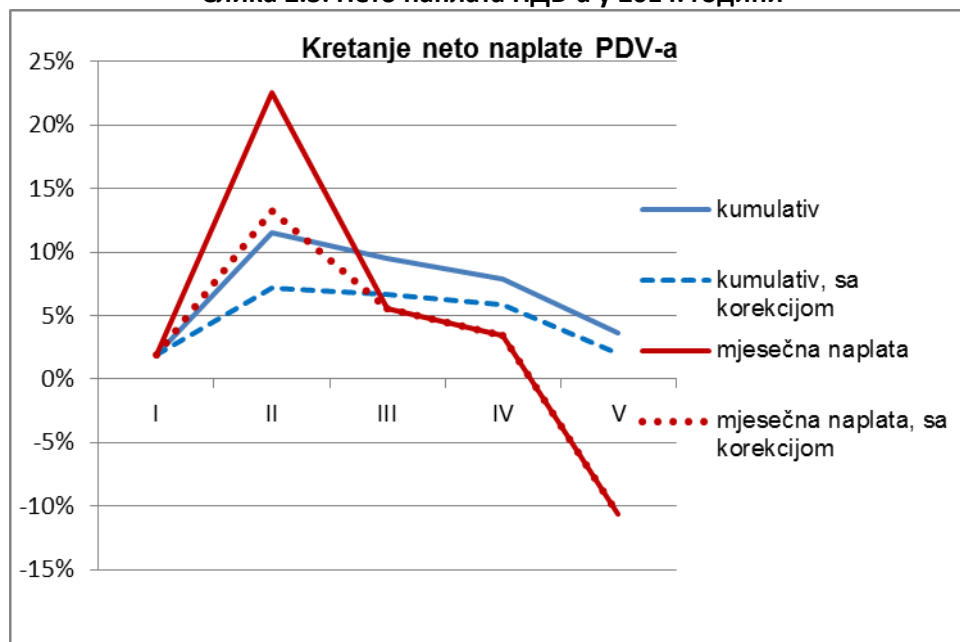
ПДВ

У мају 2014. забиљежени су негативни трендови у наплати ПДВ-а. Пад нето ПДВ прихода је износио 10,7%, као резултат кумулативног ефекта пада бруто наплате ПДВ-а од 4,4% и раста поврата од 17%. Ипак, на нивоу пет мјесеци нето наплата ПДВ-а се задржала на стабилних 3,7%, што је за 0,6 п.п. изнад априлских годишњих пројекција за 2014. Може се очекивати и већи раст наплате ПДВ-а с обзиром да ће већи дио од неусклађених 11,5 мил КМ прихода након процеса усклађивања уплата с пријавама ПДВ-а бити приписан приходима од ПДВ-а.

Позитивни трендови у наплати ПДВ у првих пет мјесеци 2014. су резултат снажне наплате бруто прихода код увоза у прва четири мјесеца и наплате заосталих дугова. Пад прихода у мају је био очекиван, због одложеног ефекта поврата ПДВ-а који потиче из увоза сировина које се користе за производњу за извоз⁴⁷ и увоза опреме за инвестиције⁴⁸. Примјетан је силазни тренд кумулативне наплате ПДВ-а на увоз, који је резултат пада увоза у посљедња два мјесеца.

Позитивни тренд ПДВ-а наплаћеног у земљи у претходних пет мјесеци *де факто* је резултат наплате заосталих дугова почетком године. Искључивањем ефекта наплате дугова стварни тренд наплате ПДВ-а у земљи је константно негативан или тек незнатно позитиван, што указује на смањење опорезиве потрошње у земљи. Корекцијом укупне нето наплате ПДВ-а за износ старих дугова раст нето ПДВ-а за првих пет мјесеци пада на 2% (Слика 2.3).

Слика 2.3: Нето наплата ПДВ-а у 2014. години

Извор: ОМА УИО

У периоду јануар-мај 2014. забиљежен је раст поврата ПДВ-а од 10,1%. У односу на исти период 2013. обвезницима је исплаћено више поврата за 35,7 мил КМ, а по основу међународних пројеката 6 мил КМ. У првих пет мјесеци дошло је до даљег погоршања омјера поврата у односу на бруто наплату ПДВ-а. Удио поврата у бруто наплати је за 2 п.п. већи него у 2013, а у односу на просјечни пондерирани удио поврата у бруто наплати ПДВ-а у периоду 2008-2013 је већи за 3,8 п.п. Имајући у виду да је према подацима УИО за првих пет мјесеци извоз пао за 0,5%, раст поврата обвезницима може бити резултат одложених ефеката раста увоза по основу инвестиција и промјене царинског режима код неких компанија које се баве унутрашњом обрадом. Из извјештаја УИО о обрађеним

⁴⁷ Ради се о промјени царинског режима код неких компанија које се баве унутрашњом обрадом.

⁴⁸ Ради се о увозу постројења из Кине за инвестиције у енергетском сектору (ТЕ Станари)

пријавама ПДВ-а за април имплицира да су прогнозе раста поврата ПДВ-а у наредном периоду лоше. Наставља се тренд повећаних захтјева за поврате (19,2% више него за април 2013), док захтјеви за пореске кредите стагнирају.

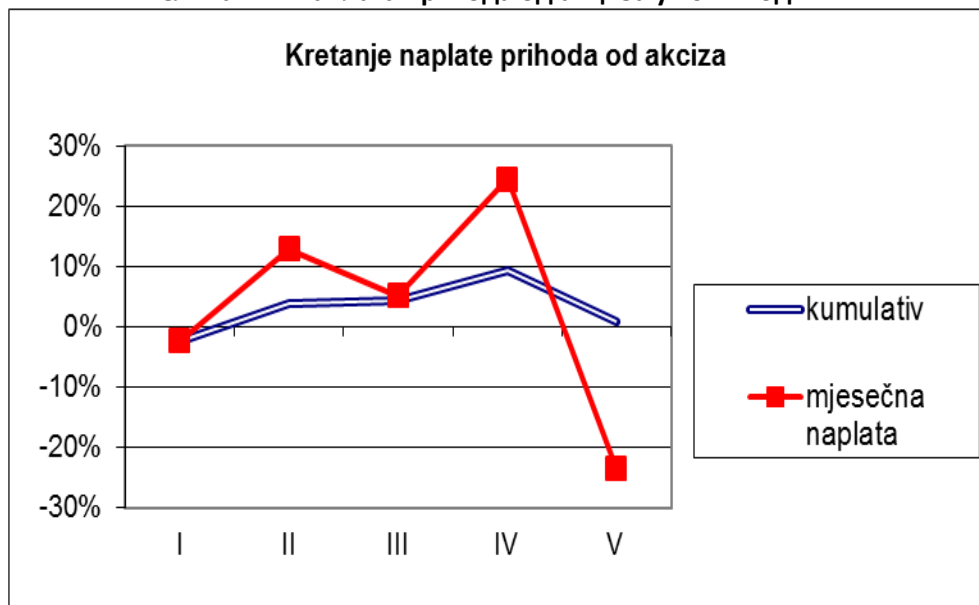
Акцизе

Првих пет мјесеци 2014. г. донијело је снажне осцилације у наплати прихода од акциза. Распон осцилација мјесечне наплате се кретао од -24% у мају до +25% у априлу 2014. Захваљујући снажном расту прихода у априлу, кумулативна наплата акциза се и поред пада наплате у мају задржала у позитивној зони раста (слика 2.4).

Пад наплате прихода у мају је забиљежен код свих главних врста акцизних производа. Позитивни трендови су забиљежени само код акциза на алкохол и алкохолна пића, те код акциза на безалкохолна пића. Највећи пад прихода у мају је забиљежен код акциза на увезени дуван, пиво и домаће деривате нафте. Пад прихода од акциза на дуван у мају 2014. је очекиван због високе основице за поређење из 2013.г., која је резултат гомилања цигарета пред улазак Хрватске у ЕУ, те неизвјесности у погледу усвајања измјена Закона о акцизама. У цјелини, номинална наплата акциза на увезени дукан је била у висини мјесечног просјека наплаћених акциза у досадашњем дијелу 2014. г.

Пад прихода од акциза (и путарине) на домаће деривате је резултат ремонта Рафинерије који је био најављен за прољеће 2014. г. Значајно смањење увоза нафте у априлу је довело до смањења количине домаћих деривата које су стављене у промет у том мјесецу, што је негативно утицало на приходе од акциза који су плаћени по акцизној пријави за април која је поднесена у мају 2014. године.

Слика 2.4: Наплата прихода од акциза у 2014. години

Извор: ОМА УИО

Иако подаци о кумулативној наплати акциза на алкохол, пиво, алкохолна и безалкохолна пића указују на висок раст, потребно је водити рачуна о утицају наплате заосталих дугова акциза на пиво. Искључивањем ефеката наплате дугова наплата акциза на пиво прелази у негативну зону (-6,8%), као и укупни приходи од акциза на ову групацију производа (-3,1%).

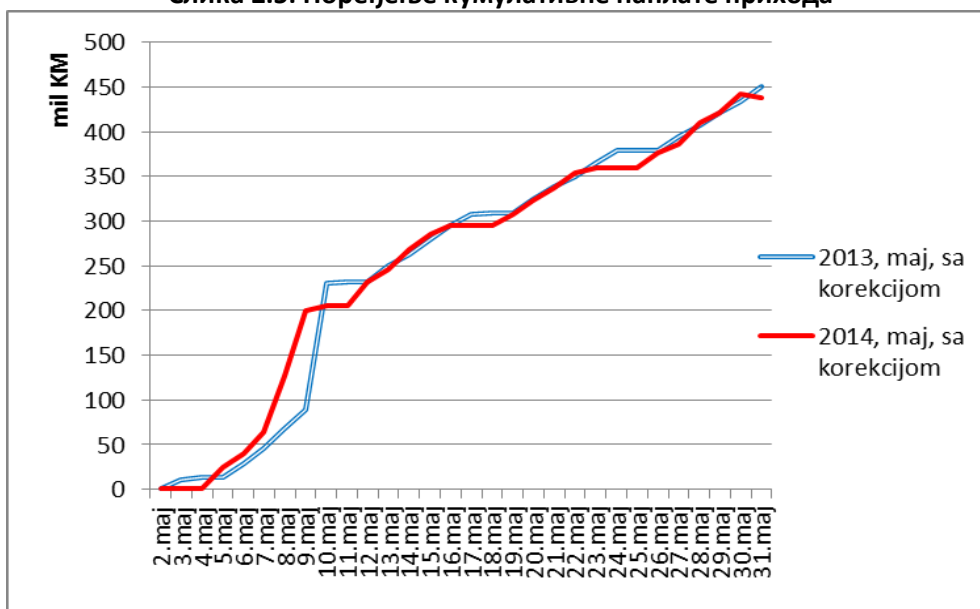
Утицај поплава на текућу наплату прихода у мају и јуну 2014. године

За доношење закључка о утицају поплава на наплату прихода од индиректних пореза у другој половини маја и првој половини јуна 2014., као и на укупну годишњу наплату, кључна је анализа фактора брзог раста прихода у прва четири мјесеца. Раст прихода у овом периоду од 113 мил. КМ је резултат раста увоза и наплате значајног износа заосталих дугова по основу ПДВ-а и акциза на пиво. Повећање увоза, будући да се дијелом односило на инвестиције и увоз сировина и материјала ради извоза готових производа, није било праћено растом домаће потрошње. То је, с једне стране, донијело раст бруто прилива ПДВ-а, а с друге стране је резултирало повећаним захтјевима за поврате ПДВ-е и слабијим приливом ПДВ-а по пријавама.

Фактори који су позитивно дјеловали на наплату од индиректних пореза у прва четири мјесеца 2014. имали су продужени негативни утицај на наплату прихода у мају 2014. С обзиром на различиту динамику наплате ПДВ-а при увозу и динамику исплате поврата, дио бруто прилива ПДВ-а из претходних мјесеци је неутрализован повратима у мају. Други фактор смањења наплате у мају је био ремонт Рафинерије, који је довео до значајног пада прихода од акциза и путарине на домаће деривате. Коначно, приликом поређења наплате у мају 2014. с истим мјесецем 2013. потребно је водити рачуна о два фактора статистичког карактера. Прво, потребно је искључити ефекте уласка Хрватске у ЕУ на наплату прихода од акциза на дуван, будући да је због гомилања цигарета пред уласка Хрватске у ЕУ у мају 2013. статистичка основица за поређење акциза на дуван била значајно повећана. Друго, потребно је водити рачуна да се мјесечни извјештаји о готовинском току разликују од мјесечних извјештаја о наплати по врстама прихода, будући да се дио наплаћених прихода који остане неусклађен у једном мјесецу укључује у приходе у мјесецу у којем се врши усклађивање. У односу на стварну готовинску наплату у мају 2013. мјесечни извјештај по приходима за тај мјесец је увећан за цца 17 мил. КМ прихода наплаћених у претходним мјесецима, чиме је повећана основица за поређење наплате у 2014. години⁴⁹.

Утицај поплава на наплату прихода од индиректних пореза у мају 2014. није био значајан из неколико разлога. Прво, због рокова плаћања царинског дуга негативни ефекти на приходе од увоза могли су се евентуално осјетити тек посљедњих неколико дана мјесеца маја. Друго, ефекти смањене потрошње поплавлених подручја у другом дијелу мјесеца одразиће се на наплату тек у јуну, након подношења ПДВ пријаве за мјесец мај.

Слика 2.5: Поређење кумулативне наплате прихода

⁴⁹ Разлике у мјесечним извјештајима по готовинском току и по врстама прихода не утјечу на кумулативну наплату за посматрани период.

Осим статистичке разлике, која је резултат усклађивања прихода, највећи дио разлике у наплати прихода у мају 2014. односи се на ефекте гомилања залиха пред улазак Хрватске у ЕУ на наплату прихода од акциза у мају 2013. Уколико из анализе искључимо приходе од акциза на увезене цигарете, поређење кумулативне наплате прихода у мају 2014. с истим мјесецем 2013. показује да су се преостале разлике у наплати углавном испољиле око 10. у мјесецу (Слика 2.5). Разлози су мање исказане обавезе на ПДВ на пријави, које су резултат кретања увоза и потрошње у априлу, и мање исказане обавезе за домаћу акцизу и путарину на пријави Оптиме због генералног ремонта Рафинерије.

Наплата прихода од индиректних пореза у првој половини јуна 2014. показује сличне трендове као и у другом дијелу маја. Приликом поређења потребно је искључити ефекте гомилања залиха цигарета из Хрватске у јуну 2013. на наплату акциза, али и ПДВ-а на увоз. Према извјештајима УИО, наплата прихода на увоз (царина, ПДВ, акцизе осим акциза на дуван, путарина осим намјенске) је за 3% изнад наплате у истом периоду 2013., као и наплата намјенске путарине. Мањак прихода од 9,7% је забиљежен код наплате ПДВ-а и акциза у земљи по пријавама. У цјелини, без прихода од акциза на дуван, бруто наплата прихода у првој половини јуна је мања за 10,5 мил КМ или за 4,1%. Међутим, уколико поред акциза на дуван искључимо и ефекте увоза цигарета на ПДВ-е на увоз у јуну 2013.г., мањак прихода у првој половини јуна 2014 је *де факто* свега неколико милиона КМ.

Имајући у виду да су се позитивни ефекти гомилања залиха цигарета пред улазак Хрватске у ЕУ на приходе од акциза и ПДВ-а, испољени у мају и јуну 2013., неутрализовали падом акциза и ПДВ у наредна три мјесеца те године, напомињемо да ће реална поређења наплате кумулативне прихода у 2014. бити могућа тек у септембру 2014. године.

Пројекције прихода од индиректних пореза

Пројекција номиналног раста БДП за 2014. годину, израђена од стране Дирекције за економско планирање у мјесецу јуну, износи 3,8% а ревидирана је наниже у односу на мартовску за 0,6 п.п. Упркос елементарним непогодама које су задесиле БиХ у мјесецу мају, видимо да се и даље очекује стабилна стопа раста номиналног БДП-а у 2014. години, коју ДЕП објашњава очекиваним растом извоза, потрошње и инвестиција.

У прва четири мјесеца 2014. године остварен је снажнији раст прихода него што би било очекивано према пројекцијама макроекономских индикатора. Потребна је опрезност приликом извођења коначних закључака, с обзиром да су пројекције макроекономских индикатора израђене на годишњем нивоу, те да Одјељење не располаже њиховим мјесечним сегментима. С друге стране, из анализе текућих трендова наплате видимо да је раст прихода у наведеном периоду великим дијелом резултат дјеловања и других фактора осим макроекономских. Неки од горе поменутих фактора⁵⁰ имали су једнократно позитивно дјеловање на наплату прихода, док други⁵¹ континуирано дјелују на бруто и нето наплату, с тим да је утицај на бруто наплату позитиван, а на нето наплату негативан, преко повећаних поврата, али с одређеним временским помаком.

Полазећи од годишњих макроекономских пројекција, а имајући у виду ефекте наведених фактора, као и очекиване ефекте измјене Закона о акцизама, процијењена нето наплата прихода од индиректних пореза за 2014. годину износи 4.976,7 мил КМ, што је за 1,9% више од остварења у 2013. години.

⁵⁰

Наплата заосталих дугова по основу ПДВ-а и акциза на пиво

⁵¹ Промјена режима плаћања увозних дажбина код неких компанија које се баве лохн пословима и снажни раст увоза постројења из Кине у склопу финализације великих инвестиција у енергетском сектору

С обзиром на изведене закључке да је раст нето наплате ПДВ-а у на почетку године *де факто* умјеренији него што указују мјесечни извјештаји, да ће дијелом бити неутрализован растом поврата у наредном периоду, те узимајући у обзир пројекције раста економије и потрошње, Одјељење очекује да ће наплата прихода од ПДВ-а у 2014.г. износити 3.145,8 мил. КМ, што је за 1,4% више него у 2013.г.

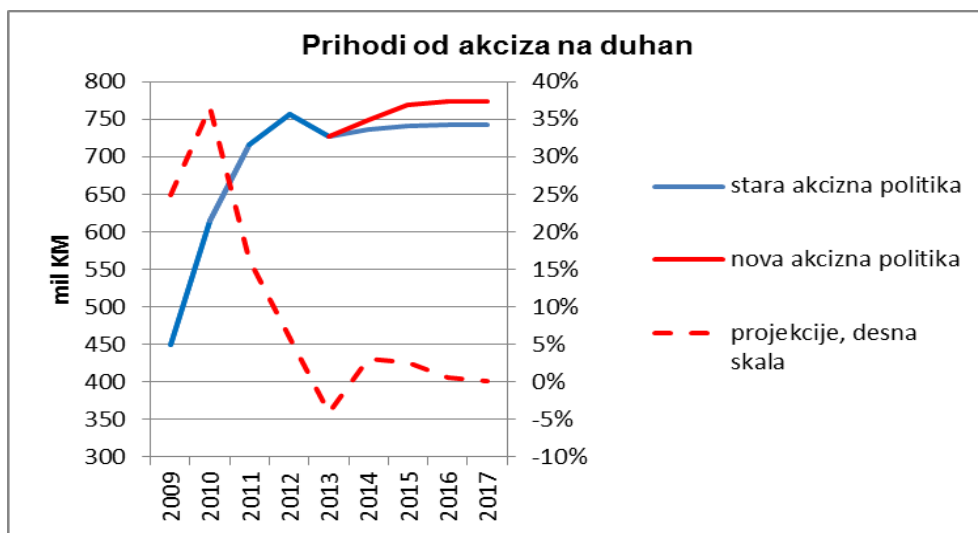
Пројекција прихода од акциза за 2014. годину износи 1.297,1 мил КМ, што је за 2,4% више од оствареног износа у 2013. години. Највиша стопа раста пројектована је код акциза на пиво (због ефеката наплате дугова из претходног периода), али, с обзиром на мали пондер у укупним акцизама, ова врста прихода доприноси апсолутном расту акциза свега 15,2%. На нивоу године очекује се раст прихода и од акциза на нафту и безалкохолна пића, док се код осталих категорија акциза (кафа, алкохол) због негативних трендова очекује пад наплате.

Највећи дио пројектованог апсолутног раста акциза у 2014. години потиче од очекиваног раста прихода од акциза на дуван. Пројекција укључује и ефекте примјене измјена Закона о акцизама. С обзиром да су измјенама Закона прописани само минимални стандарди (за специфичну акцизу и минималну акцизу на цигарете, те акцизу на резани дуван), пројекције акциза на духан се заснивају на сљедећим претпоставкама:

- темпо усклађивања специфичне акцизе у периоду 2015-2017. година подразумијева годишње повећање од 0,15 КМ / паковању;
- минимална акциза на цигарете се утврђује у висини од минимално 60% просјечне пондериране цијене цигарета;
- акциза на резани дуван у 2014. износи 78 КМ/кг, а од 2015. се утврђује у висини од 80% од минималне акцизе на цигарете.

Будући да се измјене Закона примјењују од 1.7.2014. године, иницијални ефекти нове акцизне политике испољиће се само у другом полугодишту 2014. Већ од 2015. може се очекивати слабљење ефеката због политике континураног повећања специфичне акцизе и усвојене методологије израчуна просјечне пондериране цијене цигарета на основу података из претходне двије фискалне године. Кумулативно дјеловање ова два фактора довешће до поновног ширења јаза између цијене паковања цигарета добијене мотањем дувана и цијене најјефтинијих цигарета на штету тржишта цигарета. Наведени фактори могу умањити очекивања да ће због нове акцизне политике већина потрошача који користе најјефтиније цигарете изгубити подстицај за кориштење резаног дувана. Полазећи од наведених претпоставки, и уз очекивања да ће, поред мјера нове акцизне политике, бити предузете и оштре мјере на спречавању утаја пореза и нелегалне производње и промета дувана за пушење и цигарета, Одјељење очекује раст прихода од акциза на духан за 2014, 2015, 2016. и 2017.г. по стопи од 3,1%, 2,7%, 0,6% и 0,1% респективно (Слика 2.6).

Слика 2.6: Приходи од акциза на дуван

Извор: ОМА УИО

Пројекција прихода од царина за 2014. годину износи 224,1 мил КМ, а заснована је на текућим трендовима наплате и пројекцији раста увоза. Приходи од путарине очекују се у износу од 291,1 мил КМ, а њихова пројекција, поред текућих трендова наплате, узима у обзир и прогнозе релевантних реалних макроекономских показатеља. Категорија „Остало“ у табели 2.1. обухвата остале приходе прикупљене на ЈР (приходи од терминала, закупнина, ванредни приходи и сл.), те приходе који остају неусклађени након повезивања уплата на ЈР с поднесеним пријавама/декларацијама у модулима ИТ система УИО.

Пројекције прихода у периоду 2015-2017. година

Пројекција прихода у периоду од 2015. до 2017. године заснована је на пројекцијама појединих категорија прихода за 2014. годину, пројектованим релевантним макроекономским показатељима за наведени период, те ефектима измјена Закона о акцизама, у смислу континуираног повећања специфичне акцизе на цигарете и повећања специфичне акцизе на резани дуван, које треба пратити раст акцизног оптерећења цигарета. Пројектоване стопе раста прихода износе 2,1%, 1,8% и 1,6% у 2015, 2016 и 2017. години, респективно.

Табела 2.1: Пројекције прихода од индиректних пореза за период 2014-2017. година

Врста прихода (нето)	у мил. КМ					стопа раста			
	2013	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
ПДВ	3.102,9	3145,8	3.213,4	3272,9	3.326,1	1,4%	2,1%	1,9%	1,6%
Акцизе	1.267,1	1.297,1	1.322,4	1.338,8	1.353,3	2,4%	2,0%	1,2%	1,1%
Царине	211,0	224,1	230,8	239,4	247,7	6,2%	3,0%	3,7%	3,5%
Путарина	285,3	291,1	295,8	302,5	310,5	2,0%	1,6%	2,3%	2,6%
Остало	19,9	18,6	18,8	19,0	19,1	-6,2%	0,9%	0,9%	0,9%
УКУПНО	4.886,2	4.976,7	5.081,3	5.172,5	5.256,8	1,9%	2,1%	1,8%	1,6%
Путарина (0,10 КМ/л)	-114,0	-116,4	-118,3	-121,0	-124,2	2,1%	1,6%	2,3%	2,6%
СРЕДСТВА ЗА РАСПОДЈЕЛУ	4.772,2	4.860,3	4.962,9	5.051,5	5.132,6	1,8%	2,1%	1,8%	1,6%

Извор: ОМА УИО

Разлике у односу на пројекције из априла 2014. године

Приликом поређења пројекција прихода потребно је водити рачуна о свим претпоставкама на којима су оне базиране и то:

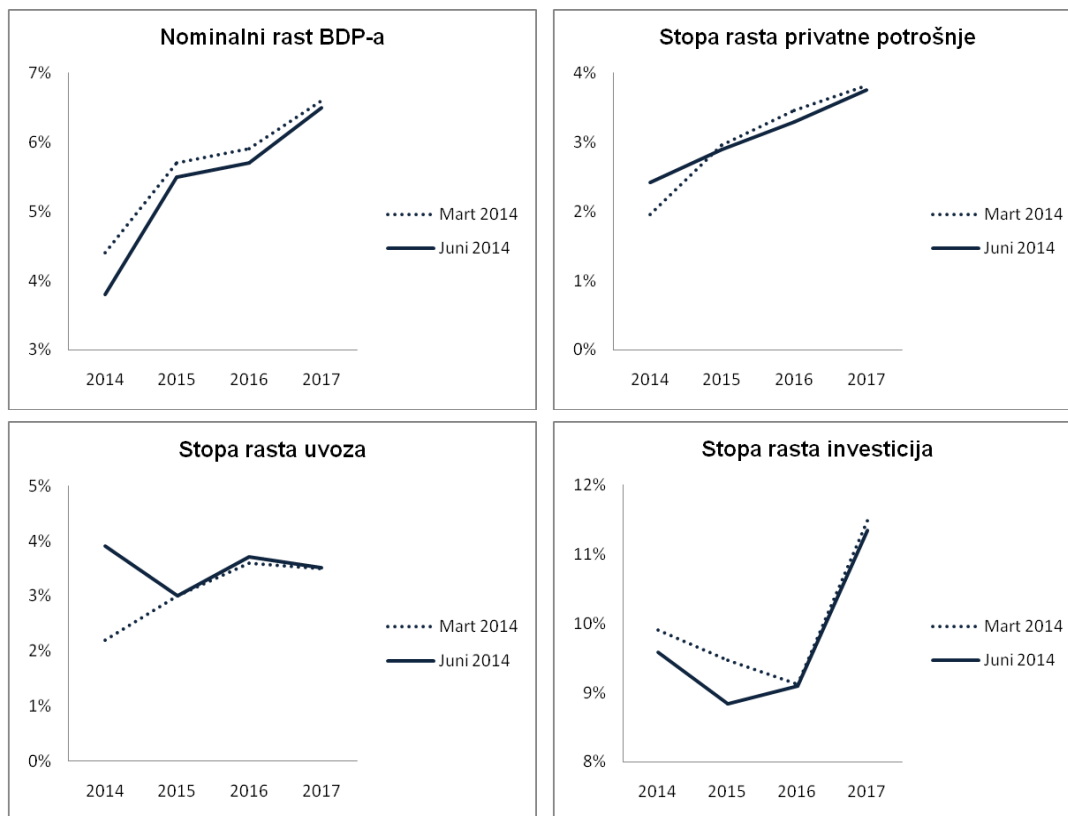
а. Разлике у претпоставкама пореских политика у посматраном периоду

- *Претпоставке пореских политика за пројекције из априла.* У мјесецу априлу 2014. године израђена су два сценарија пројекција прихода од индиректних пореза, основни и програмски. Основни сценарио полазио је од претпоставки неизмијењених политика у области индиректног опорезивања⁵², док је програмски укључивао ефекте измјена Закона о акцизама везано за увођење диференциране акцизе на пиво и нову акцизну политику опорезивања дувана **почев од 1.7.2014. године.**
- *Претпоставке пореских политика за пројекције из јуна.* С обзиром да су у међувремену усвојене измјене Закона о акцизама које се односе на резани дуван, пројекција сада укључује и ефекте ових измјена. Пошто још нису усвојене измјене Закона о акцизама везано за диференцирано опорезивање пива, ефекти предложених измјена код опорезивања пива нису укључени у пројекције.

б. Разлике у пројекцијама макроекономских индикатора израђеним од стране ДЕП-а

Априлске пројекције индиректних пореза израђене су на бази ДЕП-ових процјена макроекономских индикатора из марта 2014. Корекција пројекција макроекономских индикатора у која је извршена у јуну 2014.г. је приказана на слици 2.7.

Слика 2.7: Разлике у процјенама макроекономских индикатора

Извор: ОМА УИО

с. Разлике у посљедњим трендовима наплате

⁵² Укључујући ефекте континуираног повећања посебне акцизе на духан у складу са чл. 21. Закона о акцизама закључно 2016. г.

Последњи трендови наплате прихода детаљно су образложени у дијелу “Текући трендови наплате”. У табели 2.2 приказане су разлике пројектованих износа нето наплате прихода од индиректних пореза у основним сценаријима израђеним у јуну и априлу 2014.

Табела 2.2: Разлика пројекција из јуна 2014.г. у односу на пројекције из априла 2014.г

	2014	2015	2016	2017
у мил КМ	-42,0	-17,6	-51,3	-98,1
у % укупног износа пројекције из априла	-0,8%	-0,3%	-1,0%	-1,8%

Извор: ОМА УИО

Износ укупне пројектоване наплате за 2014. коригиран је наниже за 42 мил КМ или 0,8%. Корекција наниже потиче од ревизије пројектованог износа наплате прихода од ПДВ-а, због погоршања трендова наплате и очекиваног раста поврата у наредном периоду. Пројекција прихода од акциза за 2014. годину је коригована навише. Основни разлог корекције навише прихода од акциза је у томе што основни сценарио пројекција из априла није укључивао ефекте измјена Закона о акцизама у дијелу који се односи на резани дукан.⁵³ Приходи од царина су кориговани навише због корекција пројектованог раста увоза (Слика 2.7). Приходи од путарине и остали приходи нису значајније кориговани.

У периоду од 2015. до 2017.г. наниже су кориговани приходи од ПДВ-а, и то највећим дијелом због смањене основице из 2014., али и због благе корекције пројекција макроекономских показатеља, првенствено приватне потрошње (слика 2.7). Приходи од акциза кориговани су навише, из истог разлога као и у 2014. години, с тим да су корекције значајније, јер су укључени годишњи ефекти измјена Закона о акцизама у области резаног дукана⁵⁴, те да је, за разлику од априлских пројекција, и у 2017. години предвиђен раст специфичне акцизе на дукан. Царине су кориговане навише због раста основице у 2014.г., док приходи од путарине и остали приходи нису значајније кориговани. Коначно, ревизија укупних прихода у годинама 2015, 2016, и 2017, у односу на пројекције из априла износи -0,3%, -1,0% и -1,8% респективно (табела 2.2).

Ризици по пројекције

С обзиром на основне поставке пројекција индиректних пореза и укупне економске услове у БиХ и у свијету, остварење пројектованог нивоа прихода од индиректних пореза у периоду 2014-2017. година је подложно следећим ризицима:

- пројекције прихода од индиректних пореза уско су везане за пројекције макроекономских показатеља ДЕП-а. Свако одступање ових параметара од пројектованих вриједности представља ризик за пројекције прихода;
- слабији економски опоравак главних извозних партнера БиХ (ЕУ, земље ЦЕФТА) повећава ниво ризика за остварење макроекономских пројекција, а тиме и пројекција прихода од индиректних пореза у цјелини;
- спорија санација штета од поплава и слабији прилив финансијске помоћи у односу на очекивања ДЕП-а могу успорити опоравак погођених подручја и ревитализацију пољопривредне и индустријске производње, умањити очекивани раст потрошње и економије и угрозити извршење пројекција наплате прихода;
- очекивани ефекти примјене измјена Закона о акцизама у подручју опорезивања дукана могу бити умањени или неутрализовани неефикасним политичким и оперативним мјерама усмјереним на сузбијање пореске евазије, нелегалног увоза дукана и нелегалне производње цигарета;

⁵³ Наведени ефекти су били укључени у програмском сценарију (видјелти у дијелу којем су објашњене разлике у претпоставкама пореских политика)

⁵⁴ У 2014. години укључени су полугодишњи ефекти измјена Закона о акцизама, почев од 1.7.2014.г.

- евентуалне измјене политика у подручју индиректних пореза, нпр. у смислу диференцираних стопа ПДВ-а и акциза (пиво) или повећања цестарине које би довело до раста јаза у опорезивању супститута, поред фискалних губитака и макроекономских импликација у смислу дисторзија на тржишту, могу дестабилизovati постојећи систем ПДВ-а и наплату прихода, умањити ефикасност рада УИО, оптеретити пословне субјекте и значајно повећати ризик од превара.

РАСПОДЈЕЛА ПРИХОДА ОД ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА

Укупни приходи од индиректних пореза у 2015. години које планира наплатити Управа за индиректно опорезивање БиХ, према пројекцијама ОМА, **износе 5.081,3 милиона КМ.**

Уважавајући постојеће прописе којима се регулишу наплата и расподјела прихода, мора се имати у виду да средстава наплаћена по основу од путарина представљају намјенска средства која користе дирекције за цесте, односно јавна предузећа за путеве. Планирани приходи по основу путарина износе укупно 118,3 милиона КМ (намјенска путарина за аутопутеве 0,10 КМ/лит деривата нафте), те њиховим искључењем, према процјенама ОМА УИО, **за расподјелу у 2015. години остаје износ од 4.962,9 мил. КМ.**

Расподјела прихода вршит ће се у складу с постојећим законским прописима, а за финансирања институција БиХ у 2015. години с Јединственог рачуна УИО издвојиће се 750 милиона КМ. Преостали износ прихода од индиректних пореза ће се расподијелити између ентитета и Дистрикта Брчко у складу са законским рјешењима и подзаконским актима које доноси Управни одбор Управе за индиректно опорезивање.

Утврђени износ од 750 милиона КМ за финансирање институција БиХ у 2016. и 2017. години кориговаће се сразмјерно промјенама укупних прихода од индиректних пореза у поступку ревидирања документа Глобални оквир фискалног биланса и политика у БиХ 2015-2017. године, у складу са чланом 5. став (3) тачка д) и чланом 6. Закона о Фискалном савјету Босне И Херцеговине.

3. ФИСКАЛНИ ЦИЉЕВИ И ФИСКАЛНЕ ПОЛИТИКЕ У БИХ

Примарни фискални биланс, дефинисан у складу са чланом 1. став 2. Закона о Фискалном савјету у Босни и Херцеговини планира се у 2015. години у виду дефицита, у износу од 324,8 мил. КМ или 1,1% пројектованог БДП-а за 2015. годину⁵⁵, од чега:

- институције БиХ планирају дефицит од 49,0 мил. КМ,
- Република Српска планира дефицит од 292,1 мил. КМ,
- Федерација БиХ планира суфицит од 4,5 мил. КМ и
- Брчко Дистрикт планира суфицит од 11,8 мил. КМ.⁵⁶

⁵⁵ Према процјенама ДЕП-а, БДП за 2015. годину у БиХ је пројектован у износу од 30.889 мил. КМ.

⁵⁶ Погледати табеле од 3.2 до 3.6.

НИВО И СТРУКТУРА ЈАВНЕ ПОТРОШЊЕ

Ниво јавних расхода, као удио у БДП-у, у периоду 2015-2017. година треба смањивати с циљем да ниво јавних расхода већ од 2015. године консолидовано на нивоу БиХ буде испод 40% БДП-а.

Табела 3.1: Укупни јавни расходи у БиХ у период 2014-2017. година (у мил. КМ)

Расходи	2014	2015	2016	2017
Заједничке институције БиХ	950	950	950	950
Федерација БиХ	7.018	6.753	6.736	6.714
Република Српска	3.761	3.870	3.801	3.683
Брчко Дистрикт	196	197	210	210
Укупно расходи (консолидовано)	11.925	11.771	11.697	11.558
БДП	29.289	30.889	32.664	34.798
Заједничке институције БиХ	3,2%	3,1%	2,9%	2,7%
Федерација БиХ	24,0%	21,9%	20,6%	19,3%
Република Српска	12,8%	12,5%	11,6%	10,6%
Брчко Дистрикт	0,7%	0,6%	0,6%	0,6%
Укупно у БДП-у	40,7%	38,1%	35,8%	33,2%

Извор: Рачунице Савјетодавне групе Фискалног савјета БиХ

У периоду 2015-2017. година потребно је учинити додатне напоре како би се промијенила структура јавне потрошње у правцу јачања капиталних инвестиција, а на терет смањења текућих расхода.

ТАБЕЛАРНИ ПРЕГЛЕД ОКВИРА БУЏЕТА

Структура расхода буџета је илустративна и оквирна, а сваки ниво власти у складу с усвојеним политикама утврђује коначну структуру расхода и прихода у својим ДОБ-овима и годишњим буџетима. У табеларном прегледу оквира буџета (у наставку) дат је консолидовани преглед прихода, расхода, финансирања и примарног биланса за период 2014-2017. година, односно преглед за институције БиХ, Републику Српску, Федерацију БиХ и Брчко Дистрикт, те консолидовано за БиХ.

Извјештај укључује:

- приходе, расходе и финансирање буџета институција БиХ (табела 3.2);
- приходе, расходе и финансирање буџета Републике Српске (фонд 01) и фондова 02 до 05; приходе, расходе и финансирање корисника буџета Републике који послују преко властитих банковних рачуна изван ГКТ; приходе, расходе и финансирање буџета општина и градова; приходе, расходе и финансирање финансијских планова ванбуџетских фондова; те ино пројекте, средства “ескроу” рачуна и путарине (табела 3.3);

- приходе, расходе и финансирање буџета ФБиХ; приходе, расходе и финансирање буџета кантона; приходе, расходе и финансирање буџета општина и градова; приходе, расходе и финансирање финансијских планова ванбуџетских фондова и кантоналних дирекција за путеве, док ино пројекти нису укључени (табела 3.4) и
- приходе, расходе и финансирање буџета Брчко Дистрикта и фондова у Брчко Дистрикту (табела 3.5).

Напомена: Приликом поређења извјештаја по нивоима треба водити рачуна о разликама у обухвату података.

Табела 3.2: Оквир буџета Институција БиХ (у мил. КМ)

ИНСТИТУЦИЈЕ БиХ	2014	2015	2016	2017
Приходи	914,0	901,0	879,0	876,0
Порески приходи	750,0	750,0	750,0	750,0
Индиректни порези	750,0	750,0	750,0	750,0
Директни порези	0,0	0,0	0,0	0,0
Остали порески приходи	0,0	0,0	0,0	0,0
Доприноси	0,0	0,0	0,0	0,0
Грантови и трансфери	4,0	3,0	1,0	1,0
Остали приходи	160,0	148,0	128,0	125,0
Расходи	950,0	950,0	950,0	950,0
Бруто плате и накнаде	646,0	652,0	660,0	670,0
Издаци за материјал и услуге	217,0	183,0	178,0	176,0
Камате	1,0	1,0	1,0	1,0
Субвенције, социјална давања и трансфери	12,0	10,0	10,0	10,0
Остали расходи	24,0	30,0	30,0	30,0
Нето издаци за нефинансијску имовину	50,0	74,0	71,0	63,0
Биланс	-36,0	-49,0	-71,0	-74,0
Финансирање	36,0	49,0	71,0	74,0
Домаће	6,0	49,0	16,0	10,0
Отплата унутрашњег дуга	0,0	0,0	0,0	0,0
Остало (+/-)	6,0	49,0	16,0	10,0
Вањско	30,0	0,0	25,0	22,0
Повлачење ино кредита	30,0	0,0	25,0	22,0
Отплата главнице ино кредита	0,0	0,0	0,0	0,0
Статистичка разлика и непокривени вишак расхода	0,0	0,0	30,0	42,0

Извор: Министарство финансија и трезора БиХ

Напомена: Пројекција оквира за 2014. годину је преузета из усвојеног ГО 14-16. Пројекција прихода и оквира за период 2015-2017. година заснива се на пројекцијама прихода од индиректних пореза и Споразума Фискалног савјета БиХ.

Табела 3.3: Оквир буџета Републике Српске (у мил. КМ)

РЕПУБЛИКА СРПСКА	2014	2015	2016	2017
Приходи	3.713,5	3.578,4	3.664,0	3.742,9
Порески приходи	1.859,1	1.775,1	1.818,9	1.878,2
Индиレクトни порези	1.368,2	1.365,2	1.396,0	1.433,4
Директни порези	406,4	390,8	403,8	425,7
Остали порески приходи	84,5	19,1	19,1	19,1
Доприноси	1.418,6	1.336,9	1.386,4	1.454,6
Грантови и трансфери	10,7	92,4	83,4	31,3
Остали приходи	425,1	374,0	375,3	378,8
Расходи	3.760,8	3.870,5	3.801,3	3.683,4
Бруто плате и накнаде	902,4	958,8	958,9	960,4
Издаци за материјал и услуге	293,6	287,3	281,6	282,3
Камате	105,2	111,3	129,7	137,8
Субвенције, социјална давања и трансфери	2.112,0	2.124,9	2.117,3	2.105,7
Остали расходи	101,7	131,4	87,0	84,6
Нето издаци за нефинансијску имовину	245,9	256,8	226,8	112,6
Биланс	-47,3	-292,1	-137,3	59,5
Финансирање	47,3	292,1	137,3	-59,5
Домаће	-256,3	-217,8	-250,0	-408,0
Отплата унутрашњег дуга	-59,0	-54,4	-50,0	-49,2
Остало (+/-)	-197,3	-163,4	-200,0	-358,8
Вањско	244,0	350,2	270,2	275,7
Повлачење ино кредита	478,4	511,8	481,1	570,8
Отплата главнице ино кредита	-234,4	-161,6	-210,9	-295,1
Статистичка разлика и непокривени вишак расхода	59,6	159,7	117,1	72,8

Извор: Министарство финансија Републике Српске

Табела 3.4: Оквир буџета Федерације БиХ (у мил. КМ)

ФЕДЕРАЦИЈА БиХ	2014	2015	2016	2017
Приходи	7.164,9	6.758,0	6.848,3	6.978,8
Порески приходи	3.222,6	3.134,6	3.254,5	3.331,6
Индиректни порези	2.710,9	2.614,4	2.713,3	2.779,6
Директни порези	509,7	519,2	540,2	551,0
Остали порески приходи	2,0	1,0	1,0	1,0
Доприноси	2.785,5	2.723,4	2.733,2	2.743,1
Грантови и трансфери	161,3	33,4	35,8	40,6
Остали приходи	995,5	866,6	824,8	863,5
Расходи	7.018,0	6.753,5	6.735,7	6.714,4
Бруто плате и накнаде	1.656,7	1.678,0	1.681,2	1.689,5
Издаци за материјал и услуге	1.524,9	1.507,7	1.519,3	1.521,5
Камате	127,1	147,2	155,1	128,8
Субвенције, социјална давања и трансфери	3.012,0	2.888,1	2.869,9	2.876,7
Остали расходи	466,0	383,8	381,3	372,3
Нето издаци за нефинансијску имовину	231,3	148,7	128,9	125,6
Биланс	146,9	4,5	112,6	264,4
Финансирање	-146,9	-4,5	-112,6	-264,4
Домаће	69,1	-87,5	-109,6	73,1
Отплата унутрашњег дуга	-195,2	-166,4	-187,5	-44,8
Остало (+/-)	264,3	78,9	77,9	117,9
Вањско	-295,6	-338,1	-414,8	-523,7
Повлачење ино кредита	208,5	0,0	0,0	0,0
Отплата главнице ино кредита	-504,1	-338,1	-414,8	-523,7
Статистичка разлика и непокривени вишак расхода	79,6	421,1	411,8	186,2

Извор: Министарство финансија Федерације БиХ

Табела 3.5: Оквир буџета Брчко Дистрикта (у мил. КМ)

БРЧКО ДИСТРИКТ	2014	2015	2016	2017
Приходи	203,8	208,6	214,6	216,0
Порески приходи	163,1	168,0	174,3	177,4

Индиректни порези	147,2	152,1	158,4	158,4
Директни порези	15,9	15,9	15,9	19,0
Остали порески приходи	0,0	0,0	0,0	0,0
Доприноси	21,7	21,7	21,7	21,2
Грантови и трансфери	0,1	0,1	0,0	0,2
Остали приходи	18,9	18,8	18,6	17,2
Расходи	196,2	196,8	209,6	209,6
Бруто плате и накнаде	72,4	72,3	72,5	72,5
Издаци за материјал и услуге	52,0	51,3	54,8	54,8
Камате	0,9	2,4	2,0	2,0
Субвенције, социјална давања и трансфери	67,0	67,0	69,0	69,0
Остали расходи	2,5	2,5	2,5	2,5
Нето издаци за нефинансијску имовину	1,4	1,3	8,8	8,8
Биланс	7,6	11,8	5,0	6,4
Финансирање	-7,6	-11,8	-5,0	-6,4
Домаће	-16,6	-20,8	-14,1	-8,1
Отплата унутрашњег дуга	-16,6	-20,8	-14,1	-8,1
Остало (+/-)	0,0	0,0	0,0	0,0
Вањско	0,0	0,0	0,0	-8,9
Повлачење ино кредита	0,0	0,0	0,0	0,0
Отплата главнице ино кредита	0,0	0,0	0,0	-8,9
Статистичка разлика и непокривени вишак расхода	9,0	9,0	9,1	10,6

Извор: Дирекција за финансије Брчко Дистрикта

Напомена: До момента сачињавања овог прегледа није била позната квота индиректних пореза која би припадала Брчко Дистрикту у 2017. години, тако да је претпостављено да би износ требао бити на нивоу пројектовних прихода из 2016. године (коефицијент 3,55%). Расходи по ДОБ-у за 2017. годину тренутно нису познати ("изравнавање" у току), те је претпостављено да би могли бити на нивоу 2016. године.

Табела 3.6: Консолидирано БиХ (у мил. КМ)

БиХ-КОНСОЛИДОВАНО	2014	2015	2016	2017
Приходи	11.996,2	11.446,0	11.605,9	11.813,7
Порески приходи	5.994,8	5.827,7	5.997,7	6.137,2
Индиректни порези	4.976,3	4.881,7	5.017,7	5.121,4
Директни порези	932,0	925,9	959,9	995,7
Остали порески приходи	86,5	20,1	20,1	20,1
Доприноси	4.225,8	4.082,0	4.141,3	4.218,9
Грантови и трансфери	176,1	128,9	120,2	73,1
Остали приходи	1.599,5	1.407,4	1.346,7	1.384,5
Расходи	11.925,0	11.770,8	11.696,6	11.557,4
Бруто плате и накнаде	3.277,5	3.361,1	3.372,6	3.392,4
Издаци за материјал и услуге	2.087,5	2.029,3	2.033,7	2.034,6

Камате	234,2	261,9	287,8	269,6
Субвенције, социјална давања и трансфери	5.203,0	5.090,0	5.066,2	5.061,4
Остали расходи	594,2	547,7	500,8	489,4
Нето издаци за нефинансијску имовину	528,6	480,8	435,5	310,0
Биланс	71,2	-324,8	-90,7	256,3
Финансирање	-71,2	324,8	90,7	-256,3
Домаће	-197,8	-277,1	-357,7	-333,0
Отплата унутрашњег дуга	-270,8	-241,6	-251,6	-102,1
Остало (+/-)	73,0	-35,5	-106,1	-230,9
Вањско	-21,6	12,1	-119,6	-234,9
Повлачење ино кредита	716,9	511,8	506,1	592,8
Отплата главнице ино кредита	-738,5	-499,7	-625,7	-827,7
Статистичка разлика и непокривени вишак расхода	148,2	589,8	568,0	311,6

Извор: Калкулације ОМА и МФРС

ГОРЊЕ ГРАНИЦЕ ЗАДУЖЕЊА БУЏЕТА

Ограничења износа дуга на свим нивоима власти у Босни и Херцеговини, утврђена су законима, и то:

- Законом о задуживању, дугу и гаранцијама Босне и Херцеговине (“Службени гласник Босне и Херцеговине” број 52/05),
- Законом о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске (“Службени гласник Републике Српске” број 71/12 и 52/14), и
- Законом о дугу, задуживању и гаранцијама у Федерацији Босне и Херцеговине (“Службене новине Федерације БиХ” број 86/07).

Поменути законима на нивоу БиХ и у Федерацији БиХ, уз незнатне разлике кад су у питању гаранције, регулисано је да у периоду стварања дуга износ за сервисирање дугорочног дуга (унутрашњег и спољног), по предложеном дугу и цјелокупном доспјелом неизмиренем постојећем дугу, у било којој наредној години не прелази 18% износа редовних прихода остварених у претходној фискалној години.

Узевши у обзир законска ограничења износа државног дуга и дуга ентитета, те чињеницу да би прекомјерним задуживањем институција БиХ или било ког ентитета дошло до угрожавања фискалне стабилности и кредитног рејтинга Босне и Херцеговине, неопходно је дефинисати износе горњих граница задужења у 2015. години, у складу са законским одредбама сваког од ентитета.

Сходно наведеном, консолидовани износ задужења за Федерацију БиХ (за ниво Федерације, кантона и опћина) у 2015. години не смије бити изнад нивоа на коме ће годишња отплата износити највише 666,0 милиона КМ.

Законом о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 71/12) утврђено је да јавни дуг Републике Српске (дуг Републике Српске, дуг јединица локалне самоуправе и дуг фондова социјалне сигурности) на крају фискалне године не може бити већи од

55% БДП-а оствареног у тој години (у 2015. години: 4.945,6 мил. КМ⁵⁷), док укупан дуг Републике Српске (јавни дуг Републике Српске, дуг јавних предузећа, Инвестиционо-развојне банке Републике Српске и институција јавног сектора) на крају фискалне године не може бити већи од 60% БДП-а оствареног у тој години (у 2015. години: 5.395,2 мил. КМ). Законом о допунама Закона о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 52/14) дефинисано је да дуг настао по основу задужења за финансирање санације штете из Јединственог регистра, прописаног у Закону о фонду солидарности за обнову Републике Српске, изузима се из ограничења која су прописана за укупан и јавни дуг Републике Српске.

